

ARCHIVNÍ ČASOPIS

I

ročník 67
rok 2017

VYDÁVÁ ODBOR ARCHIVNÍ SPRÁVY MV ČR
V TISKÁRNĚ MINISTERSTVA VNITRA s. p. o.

ČLÁNKY   ARTIKEL   ARTICLES

Marie Skopalová

KRAJSKÝ SOUD JIČÍN A MOŽNOSTI JEHO BADATELSKÉHO VYUŽITÍ

ÚZEMNÍ VÝVOJ

Císařským rozhodnutím č. 278/1849 ř. z. a následným výnosem ministra spravedlnosti Antona von Schmerlinga č. 234/1850 ř. z. vstoupila v Čechách dne 1. července 1850 v platnost nová organizace soudnictví vycházející ze zásad oktrojované březnové Stadionovy ústavy.¹⁾ K témuž dni začalo platit císařské nařízení č. 290/1849 ř. z. upravující územní organizaci soudů v Čechách,²⁾ podle něhož byl východočeský region rozdělen do obvodů tří krajinských soudů (*Landesgerichte*) sídlících v Jičíně, Hradci Králové a Vysokém Mýtě.

Obvod jičínského krajinského soudu zahrnoval dvaadvacet obvodů soudů okresních (*Bezirksgerichte*) a územně zasahoval až do oblasti dnešních středních a severních Čech.³⁾ Svou rozlohou i počtem podřízených okresních soudů byl z uve-

¹⁾ Viz dvanáctá hlava Stadionovy ústavy (č. 150/1849 ř. z.) ze dne 4. března 1849, císařské rozhodnutí č. 278/1849 ř. z. ze dne 14. června 1849 a výnos ministerstva spravedlnosti č. 234/1850 ř. z. ze dne 18. června 1850. Vzniku, působnosti, postavení a rozlišení soudů v období let 1850–1868 se zevrubně věnuje Václav Šolle v dnes již klasické studii *Počátky buržoazního soudnictví v českých zemích*. In: Sborník archivních prací (dále SAP), 18, 1968, s. 86–141; 21, 1971, s. 93–170. Přehledně s důrazem na oblast středních Čech je vývoj soudní organizace až do roku 1949 popsán v jeho stati *Justiční správa*. In: Státní archiv v Praze. Průvodce po archivních fondech, Praha 1958, s. 76–134. Základní souhrnné informace a bibliografii nabízí Ilona Schelleová, Karel Schelle a kol., *Soudnictví (historie, současnost a perspektivy)*. Praha 2004. Vývoj soudů v hlavních rysech popisuje také Jan Janák – Zdeňka Hledíková – Jan Dobeš, *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Praha 2005. Z nejnovějších prací stojí za pozornost právní monografie Michala Prince, *Soudnictví v českých zemích v letech 1848–1938 (soudy, soudní osoby, dobové problémy)*. Praha 2015.

²⁾ Viz nařízení č. 290/1849 ř. z. ze dne 26. června 1849. Srov. V. Šolle, *Počátky*, SAP, 18, s. 135.

³⁾ Sídly okresních soudů byly Benátky nad Jizerou (*Neu-Benatek*), Bělá pod Bezdězem (*Weisswasser*),

dené trojice největší.⁴⁾ Při hledání vhodné budovy k jeho umístění nabídlo už v roce 1849 město Jičín tzv. Harrachovský dům (= Novou radnici) č. p. 38 na náměstí a Ferdinand kníže Trauttmansdorff-Weinsberg část prostor jičínského Valdštejnského zámku, kde soud posléze skutečně sídlil.⁵⁾

Po necelých pěti letech došlo v územním uspořádání soudů k zásadním změnám. Nová soudní organizace zaváděná postupně řadou předpisů vydaných ještě před 26. květnem 1855, kdy v Čechách oficiálně nabyla platnost,⁶⁾ se sice prakticky nedotkla složení dřívějšího vysokomýtského soudního obvodu (s výjimkou přenesení sídla do Chrudimi), podstatně však poznamenala obvod soudu jičínského a zčásti zasáhla také obvod královéhradecký. Hranice nově zformovaného krajského soudu (*Kreisgericht*) v Jičíně se výrazně posunuly směrem na východ. Z jeho dřívější pravomoci bylo vyňato deset soudních okresů, z nichž devět se stalo součástí obvodu nově zřízeného krajského soudu v Mladé Boleslavi a jeden byl začleněn do obvodu krajského soudu v Kutné Hoře.⁷⁾ Ačkoliv získal pravomoc nad

Český Dub (*Böhmisch-Aicha*), Hořice (*Hořitz*), Chlumec nad Cidlinou (*Chlumetz*), Jičín (*Jičin*), Jilemnice (*Starkenbach*), Libáň (*Liban*), Lomnice nad Popelkou (*Lomnitz*), Městec Králové (*Königstadt*), Mladá Boleslav (*Jungbunzlau*), Mnichovo Hradiště (*Münchengrätz*), Nová Paka (*Neupaka*), Nový Bydžov (*Neubydžow*), Nymburk (*Nimburg*), Poděbrady (*Poděbrad*), Rokytnice nad Jizerou (*Rochlitz*), Semily (*Semil*), Sobotka (*Sobotka*), Turnov (*Turnau*), Vrchlabí (*Hohenelbe*) a Železný Brod (*Eisenbrod*). Okresní soudy v Mladé Boleslavi, Novém Bydžově, Turnově a Vrchlabí působily současně jako okresní soudy sborové (*Bezirkskollegialgerichte*) s právem vykonávat pro obvod několika dalších okresních soudů do jisté míry trestní pravomoc v řízeních o zločinech a přečinech a od roku 1851 projednávat též tiskové záležitosti. Pro část okresních soudů zastával postavení okresního sborového soudu samotný krajský soud v Jičíně. Výrazy „krajský“ a „Landesgericht“ byly oficiální jazykové varianty názvu, které se paralelně vyskytují na úředních razítkách. Podrobněji Marie Skopalová, *Krajský soud Jičín (1829) 1850–1949 (1954)*. Inventář, archivní pomůcka (dále AP) č. 8755, Zámrsk 2014, s. 6–8.

⁴⁾ Obvod královéhradeckého krajského soudu sestával ze sedmnácti okresních soudů, do obvodu vysokomýtského krajského soudu náleželo dvanáct okresních soudů.

⁵⁾ Srov. Státní oblastní archiv v Zámrsku (dále SOA Zámrsk), archivní fond (dále AF) Krajský soud Jičín, Národní archivní dědictví (dále NAD) č. 205, sign. Pres 15/1899, inv. č. 1463, kar. č. 542a.

⁶⁾ Podle nařízení ministrů vnitra, spravedlnosti a financí č. 10/1853 ř. z. ze dne 25. ledna 1853 měly být obvody soudů všech stupňů přizpůsobeny obvodům a sídlům politických úřadů. Nová územní organizace Čech byla vyhlášena dne 9. října 1854 nařízením ministrů vnitra, spravedlnosti a financí č. 274/1854 ř. z. Počátek účinnosti v Čechách stanovilo na 26. květen 1855 nařízením ministrů vnitra a spravedlnosti č. 57/1855 ř. z. ze dne 28. března 1855 a nařízením ministerstva spravedlnosti č. 63/1855 ř. z. ze dne 6. dubna 1855. Srov. V. Šolle, *Počátky, SAP*, 21, s. 160–161. Dále *týž, Justiční správa*, s. 85.

⁷⁾ Do kompetence krajského soudu v Mladé Boleslavi přešly soudní okresy Benátky nad Jizerou, Bělá pod Bezdězem, Český Dub, Mladá Boleslav, Mnichovo Hradiště, Nymburk, Sobotka, Turnov a Železný Brod, ke krajskému soudu v Kutné Hoře byl přefazován soudní okres Poděbrady.

čtyřmi soudními okresy, které původně náležely do obvodu krajského soudu v Hradci Králové (a počtem soudních okresů tak nadále zůstal největším z trojice východočeských krajských soudů),⁸⁾ jeho rozloha se oproti dřívějšímu stavu znatelně zmenšila a stala se v zásadě srovnatelnou s obvody krajských soudů v Hradci Králové a Chrudimi. Nově vytvořený obvod Krajského soudu Jičín sestával ze šestnácti soudních okresů se sídly v Hořicích, Hostinném (*Arnau*), Chlumci nad Cidlinou, Jičíně, Jilemnici, Libáni, Lomnici nad Popelkou, Maršově (*Marschendorf*), Městci Králové, Nové Pace, Novém Bydžově, Rokytnici nad Jizerou, Semilech, Trutnově (*Trautenau*), Vrchlabí a Žacléři (*Schatzlar*).⁹⁾ Tento stav zůstal zachován až do roku 1876, kdy v jeho obvodu nastaly drobné územní změny.¹⁰⁾ V návaznosti na ně vznikl o několik měsíců později vyčleněním části soudních okresů Rokytnice nad Jizerou, Semily a Železný Brod obvod nového okresního soudu se sídlem ve Vysokém nad Jizerou (*Hochstadt*).¹¹⁾ Počet soudních okresů jičínského krajského soudu se tím zvýšil na sedmáct a díky zániku monarchie paradoxně přetrval v nezměněné podobě až do podzimu 1938.¹²⁾

⁸⁾ Z obvodu dřívějšího hradeckého krajského soudu byly do obvodu Krajského soudu Jičín přesunuty soudní okresy Hostinné, Maršov, Trutnov a Žaclěř.

⁹⁾ Ve všech jmenovaných lokalitách kromě Jičina působily v letech 1855–1868 namísto původních okresních soudů smíšené okresní úřady coby soudy (*gemischte Bezirksämter als Gerichte*). Samostatný okresní soud (*reines Bezirksgericht*), vedle něhož by byl v letech 1855–1868 ponechán v činnosti samostatný okresní úřad pro záležitosti politické správy, v obvodu Krajského soudu Jičín zřízen nebyl. Dřívější okresní soud se sídlem v Jičíně se pro období let 1855–1897 přeměnil v městsky delegovaný okresní soud (*städtisch delegiertes Bezirksgericht*). Pozici soudů vyšetřovacích (*Untersuchungsgerichte*), které měly v letech 1855–1873 právo podílet se na objasňování většiny zločinů a přečinů vždy v obvodu několika soudních okresů, zastávaly smíšené okresní úřady coby soudy (od 31. srpna 1868 opět samostatné okresní soudy) v Novém Bydžově, Trutnově a Vrchlabí. Pro část soudních okresů vykonával tutéž pravomoc krajský soud v Jičíně. Podrobněji M. Skopalová, *Krajský soud Jičín*, inventář, s. 8–11.

¹⁰⁾ V souvislosti se zahájením činnosti nových okresních soudů v Úpici a České Skalici, které náležely do obvodu Krajského soudu Hradec Králové, byly z obvodu Krajského soudu Jičín (ze soudního okresu Trutnov) vyňaty obce Úpice a Petrovice. Okresní soud v Úpici začal úřadovat od 1. června 1876, v České Skalici od 1. července 1876. Viz nařízení ministerstva spravedlnosti č. 114 a 115/1875 ř. z. ze dne 25. srpna 1875 a dále č. 7/1876 ř. z. ze dne 3. ledna 1876.

¹¹⁾ Nově zřízený okresní soud zahájil svoji činnost od 1. října 1876. Viz nařízení ministerstva spravedlnosti č. 14/1876 ř. z. ze dne 1. února 1876 a dále č. 77/1876 ř. z. ze dne 1. června 1876.

¹²⁾ Těsně před rozpadem Rakousko-Uherska byl nařízením ministra spravedlnosti č. 279/1918 ř. z. ze dne 30. července 1918 zřízen krajský soud v Trutnově, do jehož obvodu měly být od krajského soudu v Jičíně převedeny soudní okresy Hostinné, Maršov, Rokytnice nad Jizerou, Trutnov, Vrchlabí a Žaclěř, a od krajského soudu v Hradci Králové soudní okresy Broumov, Králíky, Rokytnice v Orlických horách a Teplice nad Metují. Počátek jeho činnosti byl nařízením ministra spravedlnosti

Změna přišla s podpisem Mnichovské dohody v září 1938 a následným obsazením československého pohraničí německou armádou. Z důvodu postupného územního rozvratu, který těmito událostmi začal, se krajský soud v Jičíně ocitl během necelých tří let před hrozbou úplného zrušení. Ani jeden ze zbývajících dvou krajských soudů ve východních Čechách nemusel čelit tak rozsáhlým územním ztrátám jako právě Krajský soud Jičín. Z jeho obvodu bylo v důsledku mnichovského diktátu odtrženo a k německé říši připojeno v podstatě šest soudních okresů a části tří dalších.¹³⁾ Ve všech šesti sídelních městech odtržených okresů byly zřízeny německé úřední soudy (*Amtsgerichte*).¹⁴⁾ Pro zbytek jičínského obvodu a obvod krajského soudu v Mladé Boleslavi vznikl v dubnu 1939 v rámci zdvojené soudní organizace rovněž německý úřední soud sídlící v Jičíně.¹⁵⁾ Příjímáním vládního nařízení č. 150/1941 Sb., o změnách územní organizace soudů Protektorátu Čechy a Morava, byl soudní okres Hořice s účinností od 1. května 1941

č. 324/1918 ř. z. ze dne 3. září 1918 stanoven na 1. ledna 1919, po vzniku Československé republiky byla však obě ustanovení nařízením vlády č. 53/1918 Sb. ze dne 28. listopadu 1918 zrušena.

¹³⁾ K území Německa byly připojeny soudní okresy Maršov a Žacléř, takže celé soudní okresy Hostinné, Rokytnice nad Jizerou, Trutnov a Vrchlabí a části soudních okresů Jilemnice, Nová Paka a Vysoké nad Jizerou. Ze soudního okresu Jilemnice bylo vyčleněno třináct obcí: Benecko (*Benetzko*), Jestřabí (*Jestschabi*), Křížlice (*Kschrishlitz*), Víchovská Lhota (*Vichauer-Lhota*), Zálesní Lhota (*Huttendorf*), Mrklův (*Markelsdorf*), Poniklá (*Ponikla*), Roudnice (*Raudnitz*), Stromkovice (*Stromkowitz*), Dolní Štěpánice (*Nieder-Stepanitz*), Horní Štěpánice (*Ober-Stepanitz*), Valteřice (*Valtersdorf*) a Víchová n. Jiz. (*Vichau a./I.*). Tři z nich (= Jestřabí, Poniklá a Stromkovice) byly přiděleny s účinností od 1. srpna 1939 do obvodu německého úředního soudu v Rokytnici nad Jizerou, ostatní obce pak do obvodu úředního soudu ve Vrchlabí. Ze soudního okresu Nová Paka byly odtrženy čtyři obce: Borovnice (*Gross-Borowitz*), Nedař (*Nedarsch*), Stupná (*Stupna*) a Vidochoh (*Vidach*). Od 1. srpna 1939 náležely všechny do obvodu úředního soudu v Hostinném. Ze soudního okresu Vysoké nad Jizerou bylo odděleno devět obcí: Bratrouchov (*Bratrochov*), Buřany (*Burschan*), Horní Dušnice (*Ober-Duschnitz*), Jablonec n. Jiz. (*Jablonetz a./I.*), Paseky n. Jiz. (*Pasek a./I.*), Přívlaka (*Pschiwlak*), Sklenařice (*Glaserdorf*), Tříč (*Tschitsch*) a Zlatá Olešnice (*Woleschnitz*). Obce Paseky n. Jiz. a Zlatá Olešnice spadaly od 1. srpna 1939 pod úřední soud v Tanvaldě, ostatní jmenované obce pak pod úřední soud v Rokytnici nad Jizerou. Srov. Josef Letocha – František Zahrádka, *Krajský soud Jičín 1850–1949*. Inventář (dnes již antikvovaná AP), Zámorsk 1961, s. VIII–IX. Dále M. Tobolka, *Soudní organizace v býv. ČSR*. In: *Naučný slovník aktualit 1939*, Praha 1939, s. 488–489.

¹⁴⁾ V Trutnově byl navíc s platností od 1. března 1939 ustaven coby jejich nadřízený orgán samostatný německý zemský soud (*Landgericht*). Srov. Josef Letocha – František Zahrádka, *Zemský soud v Trutnově 1938–1945*. Inventář (AP č. 150), Zámorsk 1961, s. I–II.

¹⁵⁾ Viz nařízení říšských ministrů vnitra a spravedlnosti, o německém soudnictví v Protektorátu Čechy a Morava, ze dne 14. dubna 1939. In: *Věstník nařízení říšského protektora v Čechách a na Moravě*, 1939, s. 231. Srov. J. Letocha – F. Zahrádka, *Krajský soud Jičín*, inventář, s. IX. Dále V. Šolle, *Justiční správa*, s. 92–93.

převeden do obvodu krajského soudu v Hradci Králové a soudní okresy Chlumec nad Cidlinou, Městec Králové a Nový Bydžov začleněny do obvodu krajského soudu v Kutné Hoře.¹⁶⁾ Po 1. květnu 1941 zůstalo z jeho předmnichovského obvodu zachováno pouze sedm soudních okresů, a to Jičín, Jilemnice, Libáň, Lomnice nad Popelkou, Nová Paka, Semily a Vysoké nad Jizerou. V další etapě vývoje měly být všechny přesunuty do obvodu krajského soudu v Mladé Boleslavi, čímž by Krajský soud Jičín zanikl. Den provedení této změny měl určit ministr spravedlnosti vyhláškou uveřejněnou ve Sbírce zákonů a nařízení,¹⁷⁾ do konce okupace v roce 1945 se tak však nestalo.

S účinností od 12. října 1945 byla dekretem prezidenta republiky č. 79/1945 Sb., o zatímní úpravě soudnictví v zemích České a Moravskoslezské, obnovena s určitými odchylkami organizace československého soudnictví v takovém stavu a uspořádání, v jakém se nacházela ke dni 29. září 1938. Některé okresní soudy však na svou předmnichovskou činnost už nenavázaly, jejich působnost převzaly soudy jiné. V obvodu Krajského soudu Jičín se tato skutečnost dotkla okresních soudů v Maršově, Rokytnici nad Jizerou a Žacléři, k jejichž aktivaci už nedošlo.¹⁸⁾

Zlomový okamžik z hlediska dalšího vývoje nastal přijetím zákona č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, a zákona č. 320/1948 Sb., o územní organizaci krajských a okresních soudů. Změny, které obě zákonné normy přinesly, byly natolik převratné, že den 1. února 1949, kdy vstoupily v platnost, lze v oblasti justice považovat za nejzávažnější organizační mezník od padesátých let 19. století.¹⁹⁾ V souladu s novým krajským uspořádáním zavedeným zákonem č. 280/1948 Sb. a novou územní organizací okresů vyhlášenou vládním nařízením č. 3/1949 Sb. se obvody a sídla krajských a okresních soudů přizpůsobily obvodům a sídlům nově zformovaných krajských a okresních národních výborů.²⁰⁾ Území východních Čech bylo podle zákona č. 280/1948 Sb. rozděleno už pouze do dvou krajů, Pardubického a Hradeckého, města Pardubice a Hradec Králové se tak stala sídlem nových krajských soudů. Zatímco krajský soud v Pardubicích navázal s určitými územními

¹⁶⁾ Viz § 2, odst. 4, 5 a 7 vládního nařízení č. 150/1941 Sb. ze dne 17. dubna 1941.

¹⁷⁾ *Tamtéž*, §§ 3 a 8.

¹⁸⁾ Působnost okresních soudů v Maršově a Žacléři byla přenesena na okresní soud v Trutnově, působnost okresního soudu v Rokytnici nad Jizerou na okresní soud v Jilemnici. Viz § 1, odst. 3A a příloha k § 1, odst. 6 dekretu prezidenta republiky č. 79/1945 Sb. ze dne 19. září 1945.

¹⁹⁾ Den nabytí účinnosti zákona č. 320/1948 Sb. ze dne 22. prosince 1948 a převážné většiny ustanovení zákona č. 319/1948 Sb. z téhož dne stanovilo na 1. února 1949 nařízením ministra spravedlnosti č. 8/1949 Sb. ze dne 19. ledna 1949. Dopad přijetí obou zákonů na dosavadní justiční systém podrobně popsal Václav Šolle ve své stati *Organizační vývoj našeho lidového soudnictví*. In: *Archivní časopis (dále AČ)*, 12, 1962, s. 75–93.

²⁰⁾ Výjimky z této zásady stanovila nařízení ministra spravedlnosti č. 11/1949 Sb. ze dne 29. ledna 1949 a č. 50/1949 Sb. ze dne 1. března 1949.

úpravami na obvod dřívějšího Krajského soudu Chrudim a krajský soud v Hradci Králové v zásadě převzal správu území svého stejnojmenného předchůdce, Krajský soud Jičín ke dni 31. ledna 1949 zanikl. Ze čtrnácti okresních soudů, které tvořily jeho poválečný obvod, se šest rozpadlo a stalo součástí obvodů okresních a krajských soudů jiných (Hostinné, Chlumec nad Cidlinou, Libáň, Lomnice nad Popelkou, Městec Králové a Vysoké nad Jizerou),²¹⁾ šest přešlo pod stejným názvem v nově stanovených hranicích ke krajskému soudu v Hradci Králové (Hořice, Jičín, Nová Paka, Nový Bydžov, Trutnov a Vrchlabí) a dva byly začleněny do obvodu krajského soudu v Liberci (Jilemnice a Semily se sídlem v Železném Brodě). Území, které Krajský soud Jičín až do 31. ledna 1949 spravoval, připadlo krajským soudům v Hradci Králové, Liberci, Praze a Pardubicích.

VÝVOJ ARCHIVNÍHO FONDU A JEHO STRUKTURA

Dohled nad agendou zrušeného krajského soudu převzal do značné míry okresní soud v Jičíně, v původní soudní spisovně zůstala z podstatné části uložena ještě po dobu několika desetiletí. Už v roce 1950 se ovšem část nejstarších písemností dostala také do úschovy Státního archivu Kuks coby hlavního archivu tehdejšího Hradeckého kraje. Jednalo se o prvních 70 balíků a 92 krabic spisového materiálu, který do archivní péče přešel již dříve v rámci hromadných depozitních akcí, a který Státnímu archivu Kuks poskytl Ústřední archiv ministerstva vnitra v Praze (od 1. října 1954 Státní ústřední archiv).²²⁾ Další písemnosti archiv přebíral průběžně na základě prohlídek soudní spisovny, zejména zpočátku však tyto akce pro-

²¹⁾ Pod správu krajského soudu v Hradci Králové přešlo celé území zrušeného okresního soudu v Hostinném, které bylo rozděleno do obvodů okresních soudů ve Vrchlabí a Dvoře Králové nad Labem, a rovněž celé území bývalého okresního soudu Libáň, které se stalo součástí nově zformovaného obvodu okresního soudu v Jičíně. Krajskému soudu Liberec připadlo území zrušeného okresního soudu ve Vysokém nad Jizerou (začleněné nyní do obvodu okresního soudu v Jilemnici) a území bývalého okresního soudu v Lomnici nad Popelkou (přidělené do obvodu okresního soudu v Semilech). Území zaniklého okresního soudu v Městci Králové převzal s výjimkou obce Skochovice okresní soud v Poděbradech, převážně tedy náleželo do obvodu krajského soudu v Praze. Obec Skochovice byla naopak zařazena do obvodu okresního soudu v Novém Bydžově a spolu s ním spadala do obvodu krajského soudu v Hradci Králové. Území zrušeného okresního soudu v Chlumci nad Cidlinou bylo rozděleno do obvodů okresních soudů v Novém Bydžově a Přelouči, z větší části tedy připadlo krajskému soudu v Hradci Králové, v menší míře krajskému soudu v Pardubicích. Viz příloha k § 2, odst. 2 zákona č. 280/1948 Sb., o krajském zřízení, ze dne 21. prosince 1948. Dále viz příloha k § 15 vládního nařízení č. 3/1949 Sb., o územní organizaci okresů v českých zemích, ze dne 18. ledna 1949. Dále srov. příloha k § 4, odst. 1 nařízení ministra spravedlnosti č. 11/1949 Sb., kterým se stanoví sídla krajských soudů a sídla a obvody okresních soudů, ze dne 29. ledna 1949.

vázelo také poměrně rozsáhlé vyřazování spisového materiálu, v jehož důsledku byla část soudních spisů zničena.²³⁾ V souvislosti s novou územní organizací státu vyhlášenou v dubnu 1960 a vznikem Východočeského kraje byly archiválie postupně převezeny do nově vytvořeného Státního archivu Zámrsk (od 1. ledna 1975 Státního oblastního archivu v Zámrsku), kde byly v srpnu a září 1961 poprvé nahrubo uspořádány a inventarizovány. Archivní fond sestával v té době ze 437 knih, 1 101 kartonů spisů a 367 fasciкул spisového materiálu o celkovém rozsahu 205,80 běžných metrů.²⁴⁾ Již v průběhu inventarizace se však ukázalo, že některé typy archiválií by bylo potřeba zpracovat mnohem podrobněji. Na vznik prvního inventáře proto vzápětí navázala katalogizace trestních spisů, která s přestávkami pokračovala až do počátku sedmdesátých let. V úplnosti se ovšem původní záměr dokončit nikdy nepodařilo.²⁵⁾ Jednou z příčin byl s největší pravděpodobností neustálý přísun nových písemností, které vyžadovaly alespoň provizorní zpracování. Soustavné navyšování archivovaného materiálu přimělo koncem sedmdesátých let vedení archivu k rozhodnutí fond nově inventarizovat. Podchyceny měly být nejprve všechny předané knihy, poté spisy. Ze zamýšleného postupu však nakonec sešlo a z původní snahy zůstalo jen torzo v podobě seznamu knih.²⁶⁾ Dění okolo archivního fondu Krajský soud Jičín tím na dlouhá léta ustrnulo a omezilo se v podstatě jen na přebírání přírůstků.²⁷⁾ Myšlenka reinventarizace fondu se znovu

²²⁾ Viz J. Letocha – F. Zahrádka, *Krajský soud Jičín*, inventář, s. XIX. Srov. SOA Zámrsk, AF Státní archiv Kuks (NAD č. 21), Seznam přírůstků z let 1950–1955 (č. 18/1950), inv. č. 10, kar. č. 1.

²³⁾ Viz SOA Zámrsk, AF Státní archiv Kuks, *tamtéž* (č. 175/1954); dále Kniha přírůstků z let 1956–1960 (č. 251/1957), inv. č. 11, kniha č. 9a; Skart soudy, inv. č. 48, kar. č. 2; Skartace u soudů, notářství a prokuratur v letech 1955–1959, sign. III/2b, inv. č. 106, kar. č. 11. Podrobně o přebírání i vyřazování písemností Krajského soudu Jičín, a to včetně zevrubného popisu dochovaných skartačních seznamů, M. Skopalová, *Krajský soud Jičín*, inventář, s. 30–31.

²⁴⁾ Fond poprvé uspořádali a inventarizovali Josef Letocha, Anna Letochová a František Zahrádka. Srov. J. Letocha – F. Zahrádka, *Krajský soud Jičín*, inventář, s. XX, tiráž.

²⁵⁾ Prvním hmatatelným výsledkem popisované snahy bylo sestavení tematického katalogu mapujícího dějiny prvorepublikového dělnického hnutí. Viz Jiří Frajdl – Magda Lohanská, *Krajský soud Jičín 1850–1949, trestní spisy 1918–1939*. Tematický katalog k dějinám dělnického hnutí (dnes již antikvovaná AP), Zámrsk 1962. Katalogizace pokračovala v roce 1967 a letech následujících zpracováním trestních spisů z let 1852–1855 a posléze z let 1898–1905, skončila však neúspěchem, neboť vázaná pomůcka už nevznikla. Z dochovaných poznámek není ani zřejmé, kdo tuto katalogizaci prováděl, patrně je pouze to, že při ní došlo k vyřazení značného množství spisového materiálu z let 1852–1855. V letech 1970–1971 na tvorbu katalogizačních záznamů navázala Kateřina Smutná zpracováním období let 1906–1918. Ani její úsilí však nebylo korunováno úspěchem, protože katalog zůstal ve spisovně SOA v Zámrsku uložen v konceptu. Srov. *Krajský soud Jičín, katalog trestních spisů 1898–1905, 1906–1918* (bez uvedení autora či autorů a data vzniku).

²⁶⁾ Viz Vladimír Kaláb – Jindřiška Píkrýlová, *Krajský soud Jičín, svazek I, 1850–1949 (knihy)*. Dílčí

prosadila až na sklonku roku 2005, vlastní pořádací práce však začaly až v roce následujícím. Po jejich ukončení v září 2013 bylo zjevné, že přes složité peripetie územního vývoje a navzdory skartacím z padesátých a šedesátých let minulého století se agenda Krajského soudu Jičín dochovala do dnešní doby v relativně ucelené podobě. Archivní fond tvoří 1 093 knih, 2 670 kartonů spisů a čtyři kartotéky o celkovém rozsahu 353,50 běžných metrů.²⁸⁾ Je tak bezpochyby cenným zdrojem informací pro historiky i badatelskou veřejnost.

Vzhledem k době, kdy inventarizace začala, není fond uspořádán v souladu s novými metodickými pravidly,²⁹⁾ ale svou strukturou vychází z dřívějšího návodu pro zpracování fondů krajských soudů.³⁰⁾ Jeho členění tak v základních rysech odpovídá struktuře archivního fondu Krajský soud Hradec Králové a do určité míry se shoduje i se strukturou archivního fondu Krajský soud Chrudim, který byl ze jmenované trojice soudů reinventarizován nejdříve.³¹⁾ Dochované písemnosti jsou rozděleny do čtyř samostatných částí: vlastní soudní agenda, agenda pozemkových knih, agenda firemní a osobní spisy zaměstnanců.

1. Vlastní soudní agenda

Tento materiál zahrnuje více než čtyři pětiny veškerých archivovaných písemností (celkem 838 knih, 2 355 kartonů spisů a všechny kartotéky), svým množstvím i rozmanitostí tak kteroukoliv další část fondu výrazně převyšuje. Inventarizované dokumenty se ve své podstatě týkají pouze soudnictví řádného, písemnosti mimořádných soudů byly již dříve vytrženy a uloženy do fondů samostatných, odkazy na ně lze však ve fondu krajského soudu najít.³²⁾ S ohledem na historický vývoj v oblasti soudnictví je vlastní soudní agenda rozdělena do čtyř manipulačních období (1. červenec 1850 – 25. květen 1855, 26. květen 1855–1897,

inventář (dnes již antikvovaná AP), Zámrsk 1979. Pomůcka obsahovala soupis 966 knih, ne všechny však ve fondu zůstaly. V souladu se způsobem uspořádání archivních souborů Krajský soud Hradec Králové a Krajský soud Chrudim byly posléze ty z nich, které se týkaly mimořádného soudnictví, z fondu Krajského soudu Jičín vyňaty a umístěny do fondů samostatných.

²⁷⁾ Podrobně M. Skopalová, *Krajský soud Jičín*, inventář, s. 32–33.

²⁸⁾ Podle nových metodických pravidel vydaných Odborem archivní správy a spisové služby Ministerstva vnitra ČR v roce 2013 (srov. pozn. č. 29) je z uvedeného množství 181 knih úředních, 680 podacích protokolů, 207 indexů, 2 elenchy a 23 repertářů.

²⁹⁾ Viz Michal Wanner a kol., *Základní pravidla pro zpracování archiválií* (první vydání). Praha 2013.

³⁰⁾ Návod pro zpracování fondů krajských soudů byl otištěn v rámci stati *Metodické návody a instrukce pro zpracování archivního materiálu*. In: SAP, 10, 1960, č. 2 (zvláštní příloha), s. 261–270.

³¹⁾ O reinventarizaci archivního fondu Krajský soud Chrudim (NAD č. 204) se v letech 1992–1994 zasloužila Helena Pochobradská, písemnosti archivního fondu Krajský soud Hradec Králové (NAD č. 203) z období do roku 1949 uspořádal v letech 1998–2001 nově Stanislav Nešpor.

léta 1898–1923 a období 1924 – 31. leden 1949). V každém z nich jsou samostatně uspořádány úřední knihy (rozlišené na správní a evidenční) a spisový materiál (zahrnující registraturní pomůcky, kartotéky a jim odpovídající spisy). Podstatnou část úředních knih tvoří v prvních dvou manipulačních obdobích knihy normálií s indexy a radní protokoly krajského soudu ve věcech civilních, trestních a obchodních, ve čtvrtém manipulačním období pak protokoly vězňů a trestanců s indexy. Spisový materiál je v každém manipulačním období seřazen podle své příslušnosti k druhu projednávané agendy. Registraturní pomůcky i spisy se tedy rozlišují na presidiální, civilní a trestní.³³⁾

1.1. Písemnosti presidiální

Jednací řád z roku 1850, který upravoval vedení spisové služby u soudů,³⁴⁾ vnímal presidiální agendu coby samostatnou a rovnocennou součást ostatních písemností jednak ve smyslu vydávaných zákonů a nařízení (normálií) označovaných písmenem A, jednak ve smyslu věcí služebních a správních značených písmenem B. Způsob řazení dochovaných spisů Krajského soudu Jičín, který respektuje původní soudní ukládací systém, ovšem naznačuje, že toto rozlišování bylo v případě věcí služebních a správních chápáno jako příliš obecné a vyžadovalo podrobnější rozpracování. Už od samotného počátku existence soudu byly totiž věci služební a správní na rozdíl od normálií podrobněji tematicky členěny a značeny signatu-

³²⁾ Spisy týkající se mimořádných soudů zřízených při Krajském soudu Jičín, popř. při podřízených soudech okresních, zůstaly zachovány především v rámci presidiální agendy Krajského soudu Jičín. Z let 1919–1923 pocházejí např. materiály o ustavení, fungování a jmenovitém složení lichevních soudů včetně seznamů jejich přísedících a náhradníků (viz Pres 7, 17). Ve třetím i čtvrtém manipulačním období lze nalézt doklady o zřizování pracovních soudů (popř. zvláštních oddělení pro pracovní spory při okresních soudech), stejně jako hlášení o jejich složení (viz Pres 3, 4, 5). Najdeme zde rovněž údaje o pojišťovacím soudu a rozhodčích soudech nemocenských pojišťoven (viz Pres 4). Cenný informační zdroj představují výkazy o činnosti zmiňovaných soudů (viz Pres 23), včetně výkazů o činnosti soudu mládeže, popř. mimořádných soudů dalších, a dokumenty týkající se jejich umístění (viz Pres 15). Zvláštní zmínku zasluhuje poměrně obsáhlá složka věnovaná mimořádnému lidovému soudnictví v roce 1945 s konkrétními osobními údaji (viz Pres 26). Změny v personálním složení, popis umístění i výkazy o činnosti Mimořádného lidového soudu Jičín se nacházejí v již jmenovaných skupinách (viz Pres 4, 15, 26).

³³⁾ Všechny úřední knihy i registraturní pomůcky dochované ve fondu jsou průběžně očíslovány. Jejich rozlišení na knihy úřední (ukn), podací protokoly (ppr), indexy (ind), elenchy (ele) a repertáře (rep) je v souladu s novými základními pravidly (srov. pozn. č. 28) souhrnně a přehledně (s výčtem konkrétních inventárních čísel) uvedeno na samostatném listu vloženém v inventáři za tiráží.

³⁴⁾ Jednací řád tvořil součást zákona č. 258/1850 ř. z. ze dne 28. června 1850. Hlavy osmá až jedenáctá (§§ 194–275) obsahovaly ustanovení o spisovnách, registraturních pomůckách, spisových značkách a soudních archivech.

rou Praes a římskou číslicí. Z let 1850–1855 se popsaná registratura nedochovala v úplnosti, zachovala se však skupina spisů bez číselného označení (obsahující obecné pokyny a nařízení) a dále skupiny spisů nesoucí značku II (personální, mzdové a disciplinární záležitosti), III (vězeňské záležitosti), IV a VIII (bez bližší specifikace). Společně jsou uloženy ve dvou kartonech.³⁵⁾ Obsahové zaměření prvních dvou tematických skupin přitom vychází z oficiálně předepsaného ukládacího systému a do jisté míry ho dubluje.

Nové předpisy ve spisové službě,³⁶⁾ které se prosadily od jara roku 1855 a platily až do konce roku 1897, začlenily normálie i věci služební a správní mezi agendu civilní a v souladu s tímto zařazením jim přidělily značky v podobě římských číslic I a II. V průběhu první inventarizace byly ale obě tyto skupiny písemností od ostatní civilní agendy odděleny a zpracovány samostatně jako agenda presidiální.³⁷⁾ Současné pojetí struktury fondu toto rozdělení zachovalo a archiválie značek I a II tak po obsahové i formální stránce navazují na dokumenty původních signatur A a B. Zatímco však normálie představují ve fondu poměrně velkou a kompaktní skupinu spisů s průběžným číslováním,³⁸⁾ tak věci služební a správní se pod značkou II objevují jen v malém množství.³⁹⁾ Nesrovnatelně více je jich dochováno v tematicky členěných skupinách pod označením Praes, popř. Pr nebo Psd. Tematické skupiny z let 1855–1856 nesou registraturní značky I–XIV, ojedinele doplněné malým písmenem abecedy, a vnitřně se rozpadají do podskupin značených arabskými číslicemi.⁴⁰⁾ Obsahově navazují na své předchůdce.

Pro léta 1857–1866 se tematické členění nedochovalo, v roce 1867 se však objevuje znovu, tentokrát už ale pouze s využitím arabských číslic a malých písmen

³⁵⁾ Viz SOA Zámorsk, AF Krajský soud Jičín, inv. č. 27–47, kar. č. 2, 3.

³⁶⁾ Jednací řád z roku 1850 byl zrušen vydáním nového jednacího soudního řádu, patentu č. 81/1853 ř. z., ze dne 3. května 1853, v platnost v Čechách ovšem vstoupil až s počátkem platnosti ostatních zákonů souvisejících s novou soudní organizací, tedy dne 26. května 1855. Srov. V. Šolle, *Počátky*, SAP, 21, s. 103, 109.

³⁷⁾ Srov. J. Letocha – F. Zahrádka, *Krajský soud Jičín*, inventář, s. 20–23 s dodatkem na s. 79.

³⁸⁾ Průběžným číslováním jsou označeny veškeré dochované normálie bez ohledu na to, zda pocházejí z prvního nebo druhého manipulačního období. Normálie sign. A jsou do roku 1855 uloženy v kartonu č. 1 v číselném rozmezí 1–380, normálie sign. I v kartonech č. 76–79 v číselném rozmezí 381–799 (pro léta 1856–1862) a 1–1206 (pro léta 1863–1896). Srov. SOA Zámorsk, AF Krajský soud Jičín, inv. č. 21–26 a 610–650.

³⁹⁾ Spisy značené sign. II jsou dochovány mezerovitě pouze z let 1875–1897 a uloženy společně v kartonu č. 79. Srov. *tamtéž*, inv. č. 651–658.

⁴⁰⁾ V kompletním zastoupení se skupiny spisů s označením I–XIV ve fondu nevyskytují, chybí skupiny VI, VIIb, XI a XIII. Nejrozsáhlejší a obsahově nejpestřejší je skupina II, v jejímž rámci jsou v podskupinách č. 1–34 uloženy dokumenty o personálních, mzdových a disciplinárních otázkách soudců i záležitostech diurnistů, civilních dozorců, advokátů, notářů nebo soudních přísedících

abecedy a, b. Nový způsob signování spisů tak nasvědčuje tomu, že systém jejich zakládání v soudní spisovně se ve srovnání s počátečním obdobím o něco zjednodušil. Používal se až do roku 1878 a přestože nezůstal zachován v úplnosti, lze obsahovou stránku mnoha tematických skupin úspěšně rekonstruovat. Ve fondu najdeme skupiny spisů značené písmenem R (*Registratursakt*) a číslicí 6 (diurnisté), 7 (věznic – civilní dozorcí), 8 (stavební záležitosti úředních budov), 11 (vězeňské záležitosti – zaměstnání a výuka vězňů, ceny ošacení apod.), 12 (pronájmy lokalit, nájemní smlouvy), 13 (auskultanti a právní praktikanti), 15 (penze a dary z milosti), 16 (změny v personálním obsazení), 17 (disciplinární řízení, též ovšem kvalifikační tabulky, roční výkazy, popř. jiné).⁴¹⁾ Malá písmena abecedy a, b, která jednotlivé číslice ve většině případů doplňují, přitom označují, zda se jmenovaná agenda týkala soudu krajského (písmeno a) či podřízených soudů okresních (písmeno b). Z hlediska svého obsahu nebyly skupiny zcela striktně vymezeny, některé z nich se navzájem prolínaly nebo postupem doby vnitřně měnily.⁴²⁾ Celkově se tematicky členěné spisy z let 1867–1878 nacházejí v deseti kartonech.⁴³⁾

Systém tematického členění, který se u presidiálních spisů Krajského soudu Jičín prosadil od roku 1879 a platil až do konce roku 1897, byl ve srovnání s dřívějším obdobím mnohem propracovanější. Jeho poměrně složitá struktura souvisela nepochybně s nárůstem vyřizované agendy a potřebou ji přehledně roztrždit. Hlavní tematické skupiny spisů byly v této době označovány velkými písmeny abecedy a podskupiny arabskými číslicemi. První dvě skupiny, stejně jako v počátečním období, přitom do jisté míry dublovaly oficiálně předepsaný ukládací systém, tedy obsahovou stránku písemností značených od roku 1855 signaturami I a II. Skupina A totiž představovala věci zákonodárné a nařízení,⁴⁴⁾ skupina B věci služební

v trestních věcech. Podskupina č. 24 soustřeďuje písemnosti týkající se služebních míst pro vojáky, podskupina č. 28 obsahuje doklady o organizaci soudní lékařské služby a útlá podskupina č. 34 návrh k využívání pramenů Mariánských lázní úředníky. Spisy všech skupin jsou uloženy společně v kartonu č. 19. Srov. *tamtéž*, inv. č. 419–430. Písemnosti, které byly do jednotlivých podskupin soudními úředníky zařazeny, zůstaly založeny v původních obálkách s německými názvy, pokud se tyto zachovaly. Podrobně, včetně uvedení těchto názvů ve tvaru, který se na obálkách skutečně nachází (tedy i s případnými pravopisnými chybami), je podchycuje inventář. Viz M. Skopalová, *Krajský soud Jičín*, inventář, s. 91–92.

⁴¹⁾ Podrobný popis obsahu skupin v jednotlivých letech včetně uvedení jejich původních německých názvů viz *tamtéž*, s. 94–109.

⁴²⁾ Prolínání je nejvíce patrné mezi skupinami 12 a 17, popř. 8 a 17. Ve skupině 17b lze např. v roce 1876 najít mimo jiné také dokumenty ke zřízení okresního soudu ve Vysokém nad Jizerou nebo v letech 1873–1878 materiály ke stavebním úpravám, nájemním smlouvám, plánům a vybavení okresního soudu v Hořicích.

⁴³⁾ Viz SOA Zámorsk, AF Krajský soud Jičín, inv. č. 441–515, kar. č. 24–33.

⁴⁴⁾ Signaturou A1 byly přitom označovány normálie civilní, signaturou A2 normálie trestní.

a správní, skupina C věci rozpočtové, účetní a jiné, skupina D věci týkající se úředních budov, skupina F věci trestní a vězeňské a skupina G byla vyhrazena manželským rozvodům a věcem různým. Tematické zaměření popsanych skupin vyplynulo z jejich vnitřní skladby.⁴⁵⁾

Nejrozsáhlejší z hlediska množství dochovaného materiálu a současně nejpestřejší svým složením je v letech 1879–1897 skupina B, která zahrnuje devatenáct podskupin. Mnohé z nich jsou však ve fondu zastoupeny pouze v některých letech, přičemž podskupina B7 úplně chybí.⁴⁶⁾ Z ostatních skupin si největší pozornost zaslouží skupina D, která se dělí jen do dvou podskupin, skýtá však cenný badatelský materiál,⁴⁷⁾ podobně jako vnitřně členitá skupina F.⁴⁸⁾ Zbývající dvě sku-

⁴⁵⁾ Vnitřní skladbu všech skupin podrobně podchycuje inventář. Jsou v něm uvedeny názvy jednotlivých podskupin včetně jejich původního znění v němčině, pokud se na obálkách dochovalo. Viz M. Skopalová, *Krajský soud Jičín*, inventář, s. 109–133.

⁴⁶⁾ Tematickou skladbu jednotlivých podskupin lze v zobecnujícím přehledu shrnout takto: B1 – jmenování, zařazování do personálního stavu, B2 – kompetenční žádosti na místa úředníků a soudních sluhů, B3 – konkurzy na místa úředníků a soudních sluhů, přehledy personálního obsazení, B4 – výkazy personálního stavu, mzdové poukázky, B5 – mzdové záležitosti (zálohy, nemocenské, odměny), B6 – stejnokroje úředníků, úřední livreje a kabáty soudních sluhů, B8 – onemocnění, zastupování, úmrtí, rezignace, ukončení služby, B9 – přeložení a výměna služebních míst, B10 – penzionování, odměny, dary z milosti, B11 – auskultanti a právní praktikanti, B12 – navyšování personálního stavu, B13 – branná povinnost úředníků, B14 – jmenování, ukončení služby, B15 – disciplinární záležitosti, B16 – vojenské osoby, jejich praxe u soudů, záznamy o přijetí, B17 – advokáti a notáři, disciplinární a pokoutní záležitosti, B18 – inzertní poplatky v personálních záležitostech, B19 – diurnisté.

⁴⁷⁾ V podskupině D1 jsou soustředěny písemnosti ke stavebním záležitostem budov soudů a věznic včetně jejich oprav, pronájmů, vybavení apod., podskupina D2, která se objevuje až v roce 1897, je zaměřena na vnitřní vybavení budov (inventář). Pod značkou D1/1883 se v kartonu č. 39 nachází např. spis ke zřízení vodovodu v jičínské věznici z let 1876–1883. Značka D1/1884 umístěná v kartonu č. 40a obsahuje nájemní smlouvy okresních soudů v Hostinném, Chlumci nad Cidlinou, Jilemnicí, Libáni, Lomnici nad Popelkou, Maršově, Městci Králové, Nové Pace, Novém Bydžově, Rokytnici nad Jizerou, Semilech, Trutnově, Vysokém nad Jizerou a Žacléři z let (1849) 1884–1913. Ke značce D1/1895 se v kartonu č. 63 váže mimo jiné také spis ohledně koupě budovy okresního soudu v Nové Pace a ke značce D1/1897 v kartonu č. 75 materiál o stavbách úředních budov v Hostinném a Maršově.

⁴⁸⁾ Z dochovaného spisového materiálu skupiny F, která, stejně jako skupina B, zahrnuje devatenáct podskupin, lze rekonstruovat obsahovou náplň pouze některých z nich: F1 – trestní senáty, společná zasedání, zprávy, oznámení, hlasovací právo, F3 – výkazy hlavních přelíčení, vyřízení, F5 – záležitosti porotních soudů a porotců, F6 – měsíční výkazy výkonu trestů okresních soudů, F8 – výkony trestů vězňů kázníc převedené na podřízené soudy, F9 – stav vězňů, hlášení žalárníka, F10 – týdenní prohlídky žaláře, F11 – zaměstnání a vyučování vězňů, odvod peněz, odměňování dozorců ve věznici, výkazy a jejich vyřízení, F12 – měsíční kontroly komise pro výkon trestů v káznici, F13

piny spisů C a G se ze studijního hlediska jeví jako méně zajímavé, přesto i v nich lze nalézt důležité a hodnotné dokumenty.⁴⁹⁾ Celkově jsou tematicky členěné spisy z let 1879–1897 uloženy ve čtyřiceti čtyřech kartonech.⁵⁰⁾

Nový jednacím řád pro soudy,⁵¹⁾ který začal platit dne 1. ledna 1898, znamenal v evidenci presidiálních spisů přelom. Zůstaly sice označovány signaturou Praes, popř. Präs (později Pres), pro jejich zakládání v soudní spisovně však byly stanoveny nové závazné předpisy. Tematicky byly rozděleny do dvaceti čtyř skupin značených arabskými číslicemi, přičemž jiné tematické skupiny mohly soudy vést pouze nad rámec předepsaného členění. Evidence presidiální agendy se tím do značné míry sjednotila a zjednodušila. Obsahová náplň jednotlivých tematických skupin byla v jednacím řádu podrobně vymezena, v zestručněné podobě ji však lze představit takto: 1 – normálie, 2 – věci zákonodárné (legislativní záležitosti, služební předpisy apod.), 3 – soudní organizace (přeložení sídla soudu, změna soudního obvodu apod.), 4 – osobní záležitosti zaměstnanců (soudců, úředníků, právních praktikantů apod.), 5 – osobní záležitosti laických soudců (přisedících), znalců, tlumočnicků apod., 6 – osobní věci kancelářských praktikantů a pomocníků (vězeňských dozorců), 7 – rozdělení soudní agendy (vytváření senátů, udílení hlasovacího práva), 8 – vnučení správci (sestavování, doplňování, opravy úředních seznamů), 9 – zkoušky (soudců, advokátů, notářů, knihovnic a kancelářských

– vyúčtování peněžních trestů, F14 – podpurný fond pro vězně, čerpání, F15 – disciplinární trestní úřední jednání proti vyšetřovaným a vězňům, F16 – zásobování vězňů, stravování ve vlastní režii, zaopatření v případech nemoci, F17 – účet trestních nákladů, dodatečné příspěvky a vyřízení, F18 – zprávy o vyšetřování zločinů a přečinů, zprávy o odsouzení, hlášení v trestních věcech, F19 – vězeňský inventář (vybavení, ošacení aj.).

⁴⁹⁾ Ve skupině C jsou z celkových čtrnácti dochovaných podskupin ve fondu archivovány pouze tyto: C2 – roční výkazy práce v civilních a trestních věcech, C3 – kancelářské a cestovní výdaje, měsíční likvidace v civilních a trestních věcech, C4 – výdaje na úředníky krajského a okresních soudů, C5 – dozor nad jednotlivými soudy, C6 – skontro depozitního úřadu, C7 – skontro výdajového účtu (popř. jednotlivých výdajových pokladen), C8 – rozdělování doručovacích poplatků, C9 – skartace, C10 – poštovní prodlevy v bagatelních věcech, C11 – delegování za jednotlivé soudy a jejich členy, C13 – distanční přehled, výkazy vzdáleností, seznamy obcí, místní repertáře, C14 – notářská komora. Ve skupině G se manželským rozvodům věnují pouze dvě podskupiny: G1 – zprávy o manželských rozvodech a G2 – manželské rozvody. Všechny ostatní podskupiny se spisovým znakem G3 – G10 a G15 se zabývají věcmi různými, zejména žádostmi (o určení domovské příslušnosti, o prohlášení neplatnosti závěti, o ověření pravosti listiny apod.) a návrhy (na vyznamenání, pochvalné uznání apod.). Nacházejí se v nich ale také různé pozvánky (např. na bohoslužby k počtě císaře), poděkování (především za přání k narozeninám a svátkům nebo za kondolence při příležitosti úmrtí členů císařského dvora), popř. další různorodý spisový materiál.

⁵⁰⁾ Viz SOA Zámorsk, AF Krajský soud Jičín, inv. č. 516–609, kar. č. 34–76 a kar. č. 40a.

⁵¹⁾ Viz nařízení ministra spravedlnosti č. 112/1897 ř. z. ze dne 5. května 1897.

úředníků), 10 – věci vojenské služby, 11 – disciplinární záležitosti zaměstnanců, 12 – penzionování a dary z milosti, 13 – záležitosti advokátů a notářů, 14 – věci rozpočtové a účetní, 15 – umístění úřadů a stavební věci úředních budov, 16 – věznice a záležitosti vězňů, 17 – revize soudů a depozitních úřadů, 18 – porota (sestavování, jmenování předsedů porotních soudů apod.), 19 – zakládání a úpravy pozemkových knih, 20 – záležitosti depozitní a sirotčí pokladny, 21 – záležitosti úřední knihovny, 22 – archivnictví a skartace písemností, 23 – statistické výkazy, zprávy, hlášení, 24 – záležitosti nadační.⁵²⁾ Nad rámec předepsaného členění byla u Krajského soudu Jičín vedena ještě skupina 25 (stížnosti, nařízení upozornění, připomínky a žádosti nadřízených, popř. jiných úřadů), 26 (výtky k postupu při soudních řízeních, popř. různé) a 27 (různé). V některých letech se však objevují ještě skupiny další, které arabskou číslici neměly. Byly nadepsány pouze zkratkou „Res“ nebo slovem „Různé“ (též „Gemischt“, „Směs“ či „Míchané“).⁵³⁾ Jmenované tematické skupiny se ve fondu ovšem nedochovaly v úplnosti. Zatímco některé lze s předpokládanou pravidelností sledovat téměř každoročně, jiné se vyskytují jen zřídka nebo úplně chybí.⁵⁴⁾ Písemnosti z přelomu století navíc nasvědčují tomu, že nový způsob jejich evidence činil zpočátku problémy. V prvních letech, dokud se ještě zcela nevžil, býval totožný typ agendy označován u soudů okresních mnohdy odlišně od soudu krajského.⁵⁵⁾ Tápání ve správném zakládání se projevilo také v tom, že archivované písemnosti se nevztahují vždy jen k jednomu danému roku,

⁵²⁾ Vzhledem k tomu, že obsahová náplň tematických skupin presidiálních spisů byla od roku 1898 obecně dána a až do roku 1949 se v zásadě neměnila, nezachycuje inventář obsah jednotlivých skupin v každém roce vždy znovu tak, jak tomu bylo v obdobích předchozích, ale omezuje se na uvedení čísel dochovaných tematických skupin. Obsah konkrétních spisů je zmíněn pouze ve výjimečných případech. Srov. M. Skopalová, *Krajský soud Jičín*, inventář, s. 225–228, dále s. 293–300.

⁵³⁾ Skupinu „Různé“ je možné najít v průběhu celého třetího manipulačního období. Zahrnuje písemnosti různorodého charakteru, které nebyly zařazeny do žádné ze skupin předchozích (např. pozvánky a jubilejní či úmrtní oznámení). Skupina „Res.“ se naproti tomu vztahuje pouze k letům 1913–1915 a obsahuje materiály související s přípravou a vypuknutím první světové války. Jsou v ní uloženy materiály týkající se mobilizace, spolupráce při vyšetřování možné výzvedné činnosti, rusofilních tendencí v rakouské armádě apod.

⁵⁴⁾ Skupiny spisů Pres 5, 6, 8, 9, 12, 13, 21 a 24 se zachovaly jen v některých letech, skupina spisů Pres 8 je zastoupena pouze v roce 1918, skupina Pres 9 pouze v letech 1921 a 1922. Spisy značené Pres 20 se nedochovaly vůbec. V případě skupin Pres 3, 24 a 26 se ve fondu nacházejí občas jen prázdné obálky bez spisů, v inventáři je ale tato okolnost vždy zmíněna. Srov. M. Skopalová, *Krajský soud Jičín*, inventář, s. 225–228.

⁵⁵⁾ Ve skupině Pres 7 z roku 1898 se např. nacházejí písemnosti okresních soudů značené kromě číslice 7 také číslicemi 4, 3, popř. jinými. Ve skupině Pres 16 z roku 1901 jsou uloženy některé materiály s číslicí 1 nebo 25 a ve skupině Pres 25 z roku 1900 zase spisy značené číslicí 21. Špatně zvolená signatura bývá obvykle škrtnuta a přepsána na správnou. Podobných příkladů lze ve fondu nalézt

ale často přesahují do let následujících, popř. zahrnují léta předchozí. Zvláštní postavení v této souvislosti zaujímá především skupina spisů Pres 15, v jejímž rámci jsou uloženy materiály zahrnující dokonce několik manipulačních období.⁵⁶⁾ Celkově zabírají presidiální písemnosti z let 1898–1923 devadesát osm kartonů.⁵⁷⁾

Nový systém značek charakteristický pro poslední, čtvrté manipulační období,⁵⁸⁾ odvozený z počátečních písmen českých názvů jednotlivých druhů agend a používaný od 1. ledna 1924, na označování presidiálních spisů nic zásadního nezměnil. Značkou Pres začaly být nadepisovány už v roce 1920, ačkoliv původní značení Praes, popř. Präs, vycházející z německého názvu, přetrvávalo až do roku 1923. Žádná zřetelná změna nenastala ani ve skladbě závazných dvaceti čtyř tematických skupin, z nichž se skupina Pres 15 opět vymyká svým časovým rozsahem.⁵⁹⁾ Vnitřním složením poutá pozornost skupina Pres 16, jejíž písemnosti popisují stav vězeňství.⁶⁰⁾ Obsahové zaměření skupin volitelných se v průběhu doby

více. V průběhu celého manipulačního období se prolínají skupiny spisů Pres 7 a 4, Pres 7 a 23, ale i další.

⁵⁶⁾ Popsaná situace ovšem v tomto případě nevznikla zásluhou úředníků krajského soudu, ale převzetím přírůstku č. 149 na sklonku léta 2011, tedy v době, kdy byly presidiální písemnosti již uspořádány. Nové materiály tak musely být do fondu zařazeny dodatečně a nacházejí se pod několika signaturami. Ve skupině Pres 15 z roku 1899 jsou uchovány dokumenty z let (1848) 1850–1899, které se týkají pronájmu části prostor jičínského zámku za účelem umístění krajského a okresního soudu a státního zastupitelství. Jejich součástí jsou také plány zámeckých budov, návrhy stavebních úprav a soupisy vybavení. Viz SOA Zámorsk, AF Krajský soud Jičín, sign. Pres 15/1899, inv. č. 1463, kar. č. 542a. Podrobně o složení přírůstku č. 149/2011 a uložení jednotlivých písemností v něm obsažených M. Skopalová, *Krajský soud Jičín*, inventář, s. 41.

⁵⁷⁾ Viz SOA Zámorsk, AF Krajský soud Jičín, inv. č. 1462–1487, kar. č. 535–631 a kar. č. 542a.

⁵⁸⁾ Viz výnos ministra spravedlnosti č. 40 ze dne 27. listopadu 1923. Srov. J. Letocha – F. Zahradka, *Krajský soud Jičín*, inventář, s. XVII. Dále Jaromíra Čoupková – Ludmila Hobzová, *Fondy okresních soudů, notářů a prokuratur ve Státním okresním archivu Uherské Hradiště a jejich zpřístupnění*. AČ, 49, 1999, č. 2, s. 82.

⁵⁹⁾ Mezi písemnostmi z roku 1940 je uložen spisový materiál související s plánovanou stavbou nové budovy krajského soudu, který pochází převážně z let (1939) 1940–1949, zčásti však zahrnuje také dokumenty daleko starší nebo i mladší. Popisují umístění krajského soudu a výši nájemného ze zámeckých místností v letech 1873–1926 a obsahují smlouvy o pronájmu a materiály o stavebních úpravách a vybavení okresních soudů v Jičíně a Libáni z let 1855–1949 (1952). Viz SOA Zámorsk, AF Krajský soud Jičín, sign. Pres 15/1940, inv. č. 1955, kar. č. 1180a.

⁶⁰⁾ Kromě zápisů z inspekcí a prohlídek věznic okresních a krajského soudu a trestnice pro muže v Kartouzích, která byla v listopadu 1938 přeměněna na Ústav pro mladistvé provinilce a choré vězně ve Valdicích u Jičína, se v rámci skupiny Pres 16 nacházejí pravidelně složky věnované stravování vězňů (někdy s dochovanými jídelními lístky), zdravotnické péči, jejich žádostem a stížnostem, disciplinárním trestům, ale také útěkům či pokusům o sebevraždu. V rámci písemností z roku 1947 je

ovšem hodně pozměnilo a množství písemností do nich zakládáných výrazně narostlo. Ve skupině Pres 25 se už od roku 1919 objevují mimo jiné nepravdělná hlášení o výskytu závažných nebo nakažlivých nemocí (např. skvrnivky, mázdřivky hrtanu neboli záškrtu, pravých neštovic, spály, střevního tyfu, dětské obrny apod.),⁶¹ v roce 1939 v ní jsou zařazeny písemnosti týkající se dohody s Německem o převedení soudnictví.⁶² Tytéž dohody uzavřené v roce 1939 s Maďarskem s Slovenskem se však nacházejí už ve skupině Pres 26, ve které jsou kromě obvyklých oznámení a úředních sdělení dochovány v letech 1940–1943 také spisy věnované židovské a romské problematice,⁶³ v roce 1942 sbírce zimních věcí všeho druhu pro německé vojíny na frontě,⁶⁴ v roce 1945 mimořádným lidovým soudům a pátrání po pohřešovaných československých dětech (lidických, ležáckých, židovských a romských),⁶⁵ v roce 1946 nacistickým a fašistickým organizacím a od-

pod č. 102 uložen výnos ministra spravedlnosti o přemístění Ústavu pro mladistvé provinilce z Valdic u Jičína do Zámrsku u Vysokého Mýta. Z let 1947–1948 pocházejí materiály ve složkách č. 83 a 79 věnované připravovanému odsunu trestanců německé národnosti, jejichž rodinní příslušníci již odsunuti byli. Viz *tamtéž*, sign. Pres 16/1947 (sběrný spis č. 83, 102), inv. č. 1962, kar. č. 1247; dále sign. Pres 16/1948 (sběrný spis č. 79), inv. č. 1963, kar. č. 1259. Vězeňské výkazy (např. o stavu vězňů v jednotlivých věznicích, o zaměstnání a vyučování vězňů nebo o změnách ve stavu vězeňských zaměstnanců) jsou uloženy ve skupině Pres 23.

⁶¹ Hlášení soudu zasílala okresní hejtmanství, okresní správy politické a okresní úřady a jsou archivována přinejmenším z let 1919, 1921, 1924 a 1929.

⁶² Viz SOA Zámrsk, AF Krajský soud Jičín, sign. Pres 25/1939 (sběrný spis č. 17), inv. č. 1954, kar. č. 1172.

⁶³ Z řady materiálů, které se ve skupině Pres 26 vztahují k židovské problematice, je možné jmenovat výnosy (např. ve věci přítomnosti židů jako posluchačů u soudů nebo ve věci vyloučení účasti židů při dražbách), hlášení okresních soudů (např. ve věci soupisu židovského nemovitého majetku), prováděcí pokyny a opatření (např. k vládnímu nařízení č. 136/1940 Sb., o právním postavení židů ve veřejném životě, nebo k vládnímu nařízení č. 137/1942 Sb., o židovských míšencích ve veřejné službě), předpisy (např. ve věci projednání pozůstalosti po osobách zemřelých v koncentračních táborech) a jiné. Mezi písemnostmi z roku 1943 jsou uloženy také předpisy ve věci předvádění Romů ze sběrných táborů v Letech u Písku a v Hodoníně u Kunštátu k soudům.

⁶⁴ Viz SOA Zámrsk, AF Krajský soud Jičín, sign. Pres 26/1942 (sběrný spis č. 2), inv. č. 1957, kar. č. 1204.

⁶⁵ Materiály obsahují seznamy soudců z obvodu Krajského soudu Jičín coby potencionálních členů mimořádných lidových soudů s daty jejich narození (popř. věkem) a adresami bydliště. Ve stejné složce se nacházejí vyrozumění o jmenování některých z nich členy Mimořádného lidového soudu Jičín. Viz *tamtéž*, sign. Pres 26/1945 (sběrný spis č. 30), inv. č. 1960, kar. č. 1227. Pokyny ve věci pátrání po pohřešovaných československých dětech i hlášení okresních soudů v této věci pocházejí z téhož období. Ke složce s názvem *Persekuce proti obcím Lidice a Ležáky* se váže samostatně uložený Zvláštní pátrací oběžník č. 2 – *Lidické děti* a Zvláštní pátrací oběžník č. 3 – *Pohřešované českoslo-*

sunu osob německé národnosti z československého území.⁶⁶ Od roku 1943 se v ní lze poměrně pravidelně setkat také se čtvrtletními hlášeními okresních soudů o stíhání trestných činů proti zákonu o potravinách, zejména falšování mléka. Podstatně útlejší skupina spisů Pres 27 je ve čtvrtém manipulačním období dochována pouze z let 1944–1949 a v převážné míře se týká záležitostí mladistvých. Další skupiny se v tomto období nevyskytují. V souhrnu se presidiální spisy z let 1924–1949 nacházejí ve třech stech dvou kartonech.⁶⁷ Celkové množství všech archivovaných presidiálních spisů z let 1850–1949 (tedy včetně těch, které tematicky členěny nebyly) odpovídá počtu 465 kartonů a podílí se tak 20 % na složení spisového materiálu patřícího vlastní soudní agendě.

1.2. Písemnosti civilní

Registraturní pomůcky i spisy civilní jsou ve fondu v rámci jednotlivých manipulačních období seřazeny podle svých spisových značek a své závažnosti, agenda vyřizovaná v první instanci tak předchází agendě vyřizované v instanci druhé.⁶⁸ Čelné postavení mezi civilními písemnostmi zaujímají ve všech manipulačních obdobích občanské spory, z hlediska množství dochovaného materiálu nepředstavují však skupinu nejpočetnější. Konkrétní případy se dají poměrně dobře vyhledávat podle jmenných indexů a rejstříků, které se zpravidla zachovaly.⁶⁹ V nej-

venské děti. Jedná se o vázané brožury vydané ministerstvem vnitra, které obsahují seznam odvěčených a při transportech ztracených dětí s jejich životopisnými údaji. Z celkového počtu zhruba 890 pohřešovaných dětí jsou přibližně ke 150 z nich v brožurách otištěny také jejich fotografie. Oběžník pohřešovaných dětí obsahuje rovněž seznam jmen hledaných osob, které měly na jejich osudu podíl. Viz *tamtéž*, sign. Pres 26/1945 (sběrné spisy č. 65 a 116), inv. č. 1960, kar. č. 1228.

⁶⁶ Ve fondu je uložen tištěný dokument s názvem *Nacistické a fašistické organizace – výklad ustanovení §§ 2 a 3 retribučního dekretu* (směrnice ministerstva vnitra č. j. Z/II–31366–45 ze dne 16. ledna 1946 se čtrnácti přílohami, v nichž jsou tyto organizace zevrubně charakterizovány) a navazující *Další pojednání o nacistických a fašistických organizacích a o nacistické ideologii* (příloha k č. j. Z/II–27072/45–1). S nimi souvisejí tištěné dokumenty *Činnost a organizace Sicherheitsdienstu* (příloha k č. j. Z/II–3064–16/2–46–1) a *Organizace a činnost sudetoněmeckého Freikorpsu Konrada Henleina* (č. j. Z/II–3067–27/2–46–2). Viz *tamtéž*, sign. Pres 26/1946 (sběrné spisy č. 35, 57, 63), inv. č. 1961, kar. č. 1238, 1239. Složka s názvem *Odsun Němců – pokyny o příslušnících nacistických organizací* obsahuje mimo jiné jmenné seznamy trestanců německé národnosti odsouzených Mimořádným lidovým soudem Jičín. Její součástí jsou návrhy na odsun i žádosti rodinných příslušníků odsouzených Němců o odsun z našeho území. Viz *tamtéž*, sign. Pres 26/1946 (sběrný spis č. 60), inv. č. 1961, kar. č. 1239.

⁶⁷ Viz SOA Zámrsk, AF Krajský soud Jičín, inv. č. 1939–1964, kar. č. 964–1264 (zčásti též kar. č. 1265) a kar. č. 1180a.

⁶⁸ Řazení spisů vychází z přehledu spisových značek, který publikoval V. Šolle ve stati *Justiční správa*, s. 109–110.

starším manipulačním období se kromě občanských sporů řádně značených písmenem C vyskytují také písemnosti, které značku nemají. Jedná se převážně o spory majetkové povahy (o vlastnictví, náhradu škody, rozdělení dědictví a pozůstalosti, také ovšem konkursy, exekuce nebo dražby majetku), z nichž některé zasahují až do roku 1829. Ve fondu jsou uloženy v původních, nesignovaných obálkách seřazených abecedně podle jmen zúčastněných osob a v inventáři jednotlivě rozepsány.⁷⁰ Občanské spory druhého manipulačního období značené signaturou III už se žádnou výraznou zvláštností nevyznačují. V posledních dvou manipulačních obdobích se však od ostatních skupin občanských sporů (projednávaných buď před senátem nebo samosoudcem a v závislosti na období značených buď písmeny Cg a Ck nebo Cga a Cka s odpovídající římskou číslicí) odlišují spisy, které nesou pro tuto dobu neobvyklou signaturu C používanou u soudů okresních. Spisy C II jsou dochovány z let 1921–1924 a podchycují majetkoprávní spory vedené proti majitelům velkostatků nebo firem (např. spory o přiznání výslužného, penzí apod.).⁷¹ Vlastní samostatný rejstřík tyto spisy nemají, jsou však evidovány v indexech k rejstříkům občanských sporů a jmenovitě zaznamenány v inventáři.⁷² Obdobným způsobem inventář zachycuje i některé vybrané sporné záležitosti majitelů velkostatků zapsané pod signaturou Cg II (např. spory o náhradu škody, vlastnictví pozemků, zaplacení pohledávek, nedoplatků služného, odměn, penzí apod.).⁷³ V roce 1930 došlo k posunu v označování občanskoprávních sporů. Případy projednávané před senátem a do té doby značené signaturou Ck II přešly pod značku Ck I, případy značené Ck III se po obsahové stránce přesunuly pod značku Ck II. Zatímco tedy v letech 1924–1929 lze pod spisovou značkou Ck II najít kromě sporů majetkoprávních také spory z poměrů rodinných ohledně placení alimentů, uznání manželského původu dětí apod., od roku 1930 se k ní vážou už takřka výlučně spory majetkoprávní, neboť zmiňované spory z poměrů rodinných se přemístily pod značku Ck I. Obdobným způsobem se změnilo také značení spisů Ck IIa (na Ck Ia) a Ck IIIa (na Ck IIa). Občanské spory z poměrů rodinných, které projed-

⁶⁹ Podrobně o jednotlivých dochovaných skupinách občanských sporů z let 1850–1949 a jim odpovídajících registraturních pomůckách M. Skopalová, *Krajský soud Jičín*, inventář, s. 36, 41–42.

⁷⁰ Viz SOA Zámorsk, AF Krajský soud Jičín, inv. č. 63, kar. č. 12–13.

⁷¹ Ze známých jmen majitelů velkostatků se v těchto sporech nejčastěji objevuje jméno Františka hr. Schlicka (Jičíněves), z dalších je možné jmenovat např. Oktaviána Zdenka hr. Kinského (Chlumec nad Cidlinou), Otto hr. Harracha (Jilemnice), Dèpolda hr. Czernina (Dymokury), Karla Josefa kn. Trauttmansdorffa (Kumburk-Radim, Horšovský Týn), Mikuláše hr. Ungnada Weissenwolffa (Kopidlno), popř. jiné.

⁷² Viz SOA Zámorsk, AF Krajský soud Jičín, inv. č. 1511–1513 a 2030, kar. č. 656 a 1452.

⁷³ Vedle sporů výše jmenovaných osob (srov. pozn. č. 71) inventář zmiňuje také spory Rudolfa hr. Czernin-Morzina (Vrchlabí), Edgara hr. Hoyose a jiných. Srov. *tamtéž*, inv. č. 1491–1506, kar. č. 633–655.

nával samosoudce, tedy zejména rozvody, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné, a které byly do roku 1929 značeny Ck IIa, se od roku 1930 nacházejí pod značkou Ck Ia.⁷⁴

K rozsáhlé skupině z hlediska množství dochovaného materiálu patří v rámci civilní agendy kromě občanských sporů také spisy o projednání pozůstalostí, poručenství a opatrovnictví. V nejstarším manipulačním období byly značeny signaturami D (pozůstalost) a E (poručenství a opatrovnictví), v období následujícím se jejich společným znakem stala římská číslice IV. Množství písemností zakládaných do této skupiny bylo v letech 1855–1897 natolik významné, že si vyžádalo její vnitřní rozčlenění pomocí malých písmen abecedy.⁷⁵ Od roku 1898 se pozůstalostní a opatrovnická agenda opět rozdělila a v závislosti na období získala signaturu A a D (pozůstalost) nebo P, popř. L (poručenství a opatrovnictví). Ve fondu Krajského soudu Jičín se obvyklému značení vymyká skupina pozůstalostních, poručenských a opatrovnických spisů, která je v roce 1898 označena Pt. Jedná se o spisy, které byly v letech 1876–1897 vedeny u krajského soudu pod signaturou IV, v roce 1898 je však převzal Okresní soud Jičín a označil je Pt. Do fondu krajského soudu se vrátily až v době pořádání, jejich nová signatura jim však už zůstala a jsou pod ní evidovány i v rejstříku.⁷⁶ Pozůstalostní, poručenské a opatrovnické

⁷⁴ Podrobněji o obsahové stránce jednotlivých jmenovaných skupin spisů M. Skopalová, *Krajský soud Jičín*, inventář, s. 42.

⁷⁵ V rámci skupiny IV jsou v původních obálkách s německými názvy dochovány podskupiny spisů značené signaturou IV – pozůstalost (v letech 1866–1870 pozůstalost a kuratela), IVa – poručenství a opatrovnictví (od roku 1873 též povolení k odprodeji pozůstalostí, realit, pozemků apod., od roku 1879 výhradně kuratela z důvodu slabomyslnosti nebo marnotratnosti, popř. též prohlášení plnoletosti a prohlášení za mrtvého), IVaa – revize pozůstalostních spisů, nevyřízené, resp. neprojednané pozůstalosti (pouze v letech 1880 a 1882), IVb – původně opatrovnictví (výjimečně též prohlášení plnoletosti nebo jiné, od roku 1879 výhradně povolení k odprodeji realit, popř. poručenství), IVc – kuratela z důvodu slabomyslnosti (pouze do roku 1874, v roce 1897 poručenství – sirotčí pokladna), IVd – kuratela z důvodu marnotratnosti (pouze do roku 1874, v roce 1897 pozůstalostní jednání), IVe – původně ohodnocení a prodej realit, též prohlášení plnoletosti nebo různé (pouze do roku 1879), IVf – souhlas k sňatku nezletilých (v roce 1855), ustanovení opatrovnictví pro nemanželské děti (v roce 1860), delegace soudů a předávání spisů (v roce 1897), IVg – adopce, legitimace, IVh – příspěvky do školního fondu, odkazy z pozůstalostí, IVi – různé (v roce 1861), kuratela ad actum (v roce 1862), prohlášení za mrtvého (v roce 1872), IVk – uzavřená pozůstalostní akta (jen v roce 1873). Z přehledu je patrné, že obsahová náplň jmenovaných podskupin se v průběhu doby měnila. Výrazným předělem, podobně jako u spisů presidiálních, se z hlediska jejich obsahu stal rok 1879. Konkrétní složení podskupin v jednotlivých letech uvádí inventář. Srov. M. Skopalová, *Krajský soud Jičín*, inventář, s. 141–152.

⁷⁶ Viz SOA Zámorsk, AF Krajský soud Jičín, inv. č. 1515, kar. č. 657–665. Srov. rejstřík Pt/1898, inv. č. 1318, kniha č. 475.

spisy, které Krajský soud Jičín za dobu své existence vedl, nejsou ovšem ve fondu zachovány v úplnosti. Poté, co bylo v roce 1930 projednávání pozůstalostní agendy převedeno k soudům okresním,⁷⁷⁾ byl krajský soud nucen celou řadu pozůstalostních, poručenských a opatrovnických spisů z let 1877–1930 odstoupit příslušným okresním soudům svého obvodu. Jejich podrobný seznam je uložen mezi civilními spisy jinam nezařazenými.⁷⁸⁾ Do fondu se v době pořádacích prací vrátila pouze část z nich, některé zůstaly u okresních soudů uloženy doposud. Archivované pozůstalostní, poručenské a opatrovnické spisy, které se ve fondu krajského soudu nacházejí a které se týkají majitelů velkostatků, jsou v rámci jednotlivých manipulačních období rozepsány v inventáři.⁷⁹⁾

Stejně jako spisy poručenské a opatrovnické jsou v prvním manipulačním období označeny také spisy konkursní a exekuční, kterým jednacím řád z roku 1850 samostatnou spisovou značku nepřidělil. Písmeno E tak v letech 1850–1855 náleží dvěma obsahově odlišným skupinám písemností, z nichž každá je ve fondu uspořádána odděleně.⁸⁰⁾ Vlastní spisovou značku konkursní záležitosti získaly až počínaje rokem 1855. V závislosti na obdobích byly značeny nejprve římskou číslicí V, od roku 1898 písmenem S a od roku 1924 písmenem K. Věci exekuční se coby samostatná skupina vydělily až v roce 1898 a od té doby se nepřetržitě pojily s písmenem E. Obsáhlé, popř. zajímavé případy patřící k tomuto typu písemností podchycuje opět inventář.

Názny podrobnějšího členění, o němž bylo pojednáno v souvislosti se spisy pozůstalostními, poručenskými a opatrovnickými, se ve druhém manipulačním období objevují také u spisů dalších. Malá písmena abecedy doplňující hlavní spisovou značku je možné pozorovat u záležitostí knihovních značených VI, věcí právní pomoci a záležitostí svěrenských a ediktálních se značkou VII, manželských rozvodů spojených se signaturou IX a žalob a sporů směnečných signovaných X.

⁷⁷⁾ Viz čl. II, odst. 3 zákona č. 130/1930 Sb. ze dne 8. července 1930.

⁷⁸⁾ Srov. SOA Zámorsk, AF Krajský soud Jičín, sign. Nc IV 117/30, inv. č. 2173, kar. č. 1563.

⁷⁹⁾ Uvedených spisů je relativně mnoho, jen ke Kinským z Chlumce nad Cidlinou je dochována např. poslední vůle a pozůstalost Josefa Oktaviána hr. Kinského (sign. A 1/98) a Marie hr. Kinské (roz. Stubenvoll) na Lužanech (sign. A 1/09). Opatrovnické a poručenské spisy se týkají Oktaviána Zdenka hr. Kinského (sign. L 1/99) a Františky Prchalové-Kinské, adoptivní dcery zemřelého Josefa Oktaviána (sign. P 1/09). Adopční smlouva Marie hr. Kinské a nezletilé Františky Prchalové-Kinské (později provdané Fišerové a známé také pod jménem Františka Fišerová-Kinská-Stubenvoll) je uložena mezi spisy jinam nezařazenými (sign. Nc I 122/08). Svým mimořádným rozsahem poutá pozornost spisový materiál k rozvodu od stolu a lože Karolíny hr. Aichelburg a Alfonse hr. Aichelburga z Maršova uložený v sedmi kartonech (sign. IVa 1/80) a spisy vztahující se k uvalení kurately nad duševně chorým Alfonsem hr. Aichelburgem uložený ve čtyřech kartonech (sign. P 1/98). *Tamtéž*, inv. č. 826, 1516–1537 a 1607, kar. č. 168–174, 666–676 a 1908.

⁸⁰⁾ Srov. *tamtéž*, inv. č. 58–62, kar. č. 10–12 (konkursy a exekuce).

Písemnosti značek IX a X vedl Krajský soud Jičín nad předepsaný závazný rámec, jejich obsahovou stránku si tedy určoval sám.

V posledních dvou manipulačních obdobích stojí za povšimnutí soudní prohlášení o nezvěstných osobách za mrtvé, která tvoří významnou součást záležitostí ediktálních T a M. Jejich počet obrovsky narostl po skončení první světové války a klesat začal teprve poté, co dosáhl svého vrcholu v letech 1921–1923 a opětovného vzepjetí v roce 1926.⁸¹⁾ Zvláštní připomínku si zaslouží také často neprávem opomíjená skupina spisů jinam nezařazených signatury Nc, v níž lze najít mnohdy až překvapivě zajímavé dokumenty.⁸²⁾

Zdaleka ne všechny skupiny spisů, které svou povahou náleží k agendě civilní, se však ve fondu Krajského soudu Jičín dochovaly. Z let 1850–1855 chybí záležitosti knihovní F a věci různé H, ze druhého manipulačního období spisy signatury VIII. Již dříve zmiňované rozsáhlé vyřazování spisového materiálu v padesátých letech minulého století znatelně zasáhlo zejména agendu posledních dvou manipulačních období, ve fondu proto vůbec nenajdeme občanské spory značek Cg I, Cg III, Cg IIIa, Ck III a Ck IIIa, žaloby a spory rozkazní Cm a Cma, žaloby a spory směnečné Cw a Cwa, věci právní pomoci Hc a Cd, záležitosti svěrenské F, některé skupiny písemností Nc podchycující záležitosti jinam neodkázané a především odvolání Bc a Co spolu se stížnostmi R, tedy případy, které krajský soud vyřizoval ve druhé instanci. Kompletně nejsou ve fondu zastoupeny ani civilní registraturní pomůcky, nejcitelněji však působí popsána absence druhoinstančních civilních spisů. Pomineme-li archivované rejstříky, indexy i všechny čtyři kartotéky, které se ve fondu nacházejí,⁸³⁾ tak ostatní písemnosti civilní agendy zabírají 655 kartonů, což z hlediska kvantity představuje 28 % dochovaného materiálu vlastní soudní agendy.

1.3 Písemnosti trestní

Celkové množství archivovaných spisů s trestní tematikou nad civilními i presidiálními spisy jasně převažuje. Počtem 1 235 kartonů, tedy 52% podílem na skladbě

⁸¹⁾ Srov. *tamtéž*, inv. č. 1569–1594, 2097–2118, kar. č. 700–744, 1531–1558.

⁸²⁾ Kromě již jmenovaných spisů sign. Nc IV 117/30 a Nc I 122/08 (viz pozn. č. 78 a 79) jsou v rámci věcí jinam nezařazených Nc II dochovány v letech 1924 a 1925 také rekursy proti soudním rozhodnutím o povolení exekuce na část majetku Oktaviána Zdenka hr. Kinského. Viz *tamtéž*, sign. Nc II 16, 17, 19, 20, 34, 37/24 a 2–4/25, inv. č. 2162–2163, kar. č. 1562. Pod značkou Nc IV 63/48 jsou uloženy spisy o nesporných rozlukách manželství z let 1941–1945 z okresů Chlumeck nad Cidlinou, Městec Králové a Nový Bydžov, v nichž rozhodoval Krajský soud Kutná Hora, který byl od 1. května 1941 pro jmenované tři soudní okresy příslušný. Viz *tamtéž*, inv. č. 2191, kar. č. 1572.

⁸³⁾ Kartotéky se vztahují výhradně k agendě civilní. Sestávají z abecedně řazených jmenových lístků k občanským sporům značek Ck I a Ck Ia z let 1930–1939 a 1940–1949 a dále z kartiček k občanským sporům a sporům a žalobám směnečným sign. Ck II, Ck IIa, Cs a Csa z let 1931–1949 a Ck I, Ck Ia, Ck II, Ck IIa, Cs a Csa z let 1931–1934. Každá z kartoték je uložena ve speciální dřevěné schránce s víkem.

vlastní soudní agendy, tvoří trestní spisy jednoznačně stěžejní část fondu. K jejich vyhledávání slouží řada pomocných knih, zejména jmenných indexů a rejstříků, stejně jako u předchozích dvou druhů agend ale i u nich platí, že zvláště závažné, zajímavé nebo svým rozsahem atypické trestní případy zaznamenává přímo inventář. Z nejstaršího manipulačního období, kdy byly značeny písmenem G, jsou trestní spisy dochovány až od roku 1852.⁸⁴⁾ Ve druhém manipulačním období určovala jejich zařazení k signaturám A – E pravidla jednacního trestního řádu z roku 1854.⁸⁵⁾ Nový trestní řád vydaný v roce 1873 používání zavedených registraturních značek s platností od 1. ledna 1874 pouze zjednodušil a rozšířil.⁸⁶⁾ Logicky nejvíce je ve fondu spisů s označením C, tedy trestních věcí, u nichž proběhlo hlavní přelíčení. Spisů signatury B je ve srovnání s nimi méně než polovina a spisů A jen zanedbatelné množství.⁸⁷⁾ Spisy značek D a E se nedochovaly vůbec. Věci prodávané ve druhé instanci a značené F se poprvé objevují v roce 1885, v ucelené řadě je však fond obsahuje a od roku 1889.⁸⁸⁾ K zajímavostem druhého manipulačního období patří podoba některých signatur. Mezi trestními spisy značky B z roku 1867, popř. C z roku 1861, se nacházejí dokumenty označené půleným číslem (např. B 59½/67 nebo B 74½/67, popř. C 66½/61). Poměrně často lze ale najít také písemnosti, které značku doplněnou číslem nemají. Takovéto spisy jsou ve fondu uloženy jen podle odpovídajícího písmene a data, přičemž inventář tuto skutečnost zaznamenává. Základní pomůcku pro nalezení spisové značky, podle níž jsou trestní případy ve fondu řazeny, představují abecední rejstříky (repertáře) osob stíhaných pro zločiny a přečiny.⁸⁹⁾ Hlavní spisová značka bývá obvykle uváděna také v registraturních knihách trestních, někdy tyto pomůcky podchycují ale

⁸⁴⁾ Srov. SOA Zámorsk, AF Krajský soud Jičín, inv. č. 64–67, kar. č. 14–18.

⁸⁵⁾ Podle § 167 jednacního trestního řádu č. 165/1854 ř. z. ze dne 16. června 1854 se trestní agenda rozlišovala pomocí písmen takto: A – oznámení zamítnutá nebo postoupená jiným úřadům bez přípravného vyšetřování, B – trestní věci, v nichž byla zjištěna skutková podstata, nebylo však zavedeno zvláštní vyšetřování, C – trestní věci se zvláštním vyšetřováním vůči určitým osobám, D – zatykače, popisy osob, věci došlé od jiných soudů a jednání prováděná na žádost jiných úřadů, E – záležitosti vězeňské. Srov. V. Šolle, *Počátky*, SAP, 21, s. 143, 156.

⁸⁶⁾ Písmeno A označovalo od té doby jen případy jinam postoupené, písmeno B případy ukončené bez hlavního přelíčení a písmeno C případy projednané. Zjednodušeny byly i znaky D a E a nově zaveden znak F – pro věci odvolací. Viz trestní řád č. 119/1873 ř. z. ze dne 23. května 1873 a § 40 prováděcího nařízení k němu č. 152/1873 ř. z. ze dne 19. listopadu 1873.

⁸⁷⁾ Trestních spisů signatury C je dochováno 154 kartonů, spisů B celkem 65 kartonů a spisů A celý karton. Srov. SOA Zámorsk, AF Krajský soud Jičín, inv. č. 1110–1203, kar. č. 297–516.

⁸⁸⁾ Srov. *tamtéž*, inv. č. 1204–1213, kar. č. 517–534. Rejstříky k odvoláním a stížnostem se ve fondu nacházejí už od roku 1883, indexy k rejstříkům od roku 1881. Viz *tamtéž*, inv. č. 408–415, knihy č. 360–367.

⁸⁹⁾ Repertáře se dochovaly z let 1855–1896. Viz *tamtéž*, inv. č. 354–376, knihy č. 306–328.

jen značku pomocnou, pro vyhledávání proto už tak spolehlivé nejsou.⁹⁰⁾ Podací protokoly s indexy evidují prostřednictvím řady dílčích signatur jednotlivá podání, ze kterých je trestní spis sestaven, na hlavní spisovou značku však většinou neodkazují. Pro vyhledání spisu jakožto celku proto vhodné nejsou. K případům, které skončily obžalobou a hlavním přelíčením, se od roku 1881 ve fondu dochovaly rejstříky obžalob s indexy.⁹¹⁾

Ve třetím a čtvrtém manipulačním období tvoří v souladu s novým jednacím řádem pro soudy, platným od 1. ledna 1898, základní skupinu trestních prvoinstančních písemností spisy značky Vr (od roku 1924 označované Tk), které evidují zločiny a přečiny, a spisy signatury Pr (od roku 1924 přejmenované na T1), jež jsou vyhrazeny záležitostem tiskovým.⁹²⁾ Pod zmíněnými značkami byly vedeny veškeré trestní věci v průběhu přípravného řízení a vyšetřování.⁹³⁾ Pokud přípravné řízení skončilo vypracováním obžaloby, byly tytéž trestní případy zaevidovány znovu do rejstříků (záznamníků) obžalob s původním označením AV nebo A (*Anklage-Vormerk*, *Anklageschrift* nebo *Anklage*), později signovaných ZO a od roku 1937 značených Hp (coby rejstříků hlavních přelíčení).⁹⁴⁾ Spisy samotné tak získaly novou značku, která měla zpočátku podobu prostého čísla, postupně se však rozšířila do tvaru A (později ZO nebo Hp) a odpovídajícího čísla. Na obálky spisů (nikoliv na vlastní znění obžalob rozsudků či protokolů o hlavním přelíčení) se tato nová značka doplňovala již od roku 1898 červenou barvou. Červeně se zhruba od poloviny roku 1906 začala zapisovat i do trestních rejstříků a indexů Vr, popř. Pr, ve kterých se zpočátku coby číslo rejstříku obžalob (*Anklageregisters*) barevně od ostatních záznamů neodlišovala. Obě spisové značky, tedy původní Vr (Tk) nebo Pr (T1) i nově získaná A (ZO, Hp), se zapisovaly i do rejstříků (záznamníků) obžalob a rejstříků hlavních přelíčení, v nich se ale barevně nelišily. Od roku 1937 přibyl k oběma popisovaným řadám prvoinstančních trestních pomůcek ještě rejstřík vyšetřujícího soudce s označením Vs, jehož záznamy dotvářely mozaiku údajů zaznamenávaných do rejstříků Tk neo T1 a Hp.⁹⁵⁾ V rámci všech vedených trestních

⁹⁰⁾ Registraturní knihy trestní jsou k dispozici z let 1855–1895. Viz *tamtéž*, inv. č. 334–346, knihy č. 286–298.

⁹¹⁾ *Tamtéž*, inv. č. 382–385, knihy č. 334–337.

⁹²⁾ Viz § 224 nařízení ministra spravedlnosti č. 112/1897 ř. z. ze dne 5. května 1897.

⁹³⁾ Rejstříky Vr jsou dochovány v ucelené řadě z let 1898–1923, rejstříky Tk z let 1924–1949. Indexy obviněných pro léta 1935–1937 chybí, indexy poškozených jsou k dispozici jen sporadicky. Rejstříky Pr (T1) pocházejí pouze z let 1907–1936. Srov. SOA Zámorsk, AF Krajský soud Jičín, inv. č. 1366–1397, 1841–1865, knihy č. 523–554, 744–768.

⁹⁴⁾ Rejstříky obžalob značené původně AV nebo A a později ZO se v kompletní řadě zachovaly z let 1898–1936, rejstříky Hp z let 1937–1949. Srov. *tamtéž*, inv. č. 1398–1418, 1866–1887, knihy č. 555–575, 769–790.

⁹⁵⁾ Rejstříky Vs jsou ve fondu uloženy z let 1937–1949. Srov. *tamtéž*, inv. č. 1888–1898, knihy č. 791–801.

spisů byly spisy ukončené obžalobou a hlavním přelíčením zakládány v soudní spisovně od určité doby samostatně.⁹⁶ Ve fondu Krajského soudu Jičín jsou odděleně uloženy od roku 1921. Do roku 1920 se nacházejí, stejně jako trestní spisy ukončené bez podání obžaloby a hlavního přelíčení, pod svou původní značkou Vr nebo Pr. Od roku 1921 jsou založeny pod signaturou ZO, později Hp. Značka vyšetřujícího soudce Vs, která se na obálkách spisů objevuje od konce třicátých let, je pouze značkou doplňující, spisy podle ní ve fondu řazeny nejsou. Z hlediska množství archivovaných kartonů tvoří písemnosti ZO a Hp výrazně nejpočetnější skupinu agendy trestní.⁹⁷

Mezi prvoinstančními trestními spisy signatur Vr (Tk) a ZO z let 1919–1924 jsou uloženy také případy vyřizované krajským soudem coby soudem nalézacím ve věcech lichevních. Kromě příslušné spisové značky nesou výrazný nápis „Lichva“, kterým jsou označeny i v trestních rejstřících. Žádný zvláštní oddíl jim zde vyhrazen není a své vlastní, oddělené rejstříky nemají, čímž se liší od většiny ostatních písemností patřících mimořádným soudům. Odvolací trestní spisy ve věcech lichevních tvoří spolu s registraturními pomůckami svébytný archivní fond.⁹⁸

Záznamy o řádných trestních případech, které Krajský soud Jičín projednával ve druhé instanci, lze vinou necitlivé skartace v padesátých letech minulého století čerpat převážně jen z druhoinstančních trestních rejstříků a indexů.⁹⁹ Odvolání Bl (od roku 1924 značená To) se v ucelenější podobě zachovala pouze z let 1943 až

⁹⁶ Na uvedenou skutečnost lze mimo jiné usuzovat z dochovaných skartačních seznamů. Viz SOA Zámorsk, AF Státní archiv Kuks, inv. č. 48, kar. č. 2.

⁹⁷ Spisy s označením ZO (Hp) z let 1921–1949 se nacházejí v 548 kartonech, spisy značky Vr (Tk) z časově srovnatelného období ve 180 kartonech. Spisů signatury Pr (Tl), které jsou k dispozici pouze do roku 1939, se v souhrnu zachovalo 11 kartonů. Z časového úseku let 1898–1920 zabírají spisy Vr celkem 161 kartonů a spisy Pr ze stejného období 17 kartonů. Srov. SOA Zámorsk, AF Krajský soud Jičín, inv. č. 1621–1675, 2192–2263, kar. č. 747–960, 1573–2275.

⁹⁸ Do samostatného archivního fondu byly písemnosti Krajského soudu Jičín coby soudu odvolacího ve věcech lichevních vyčleněny v souladu s návodem pro zpracování fondů krajských soudů. Srov. *Metodické návody*, s. 268. Vzorem zvoleného postupu se stala existence fondu Lichevní soud Hradec Králové, který byl vytríděn při pořádní písemností Krajského soudu Hradec Králové v letech 1998–2001. Oba nově vzniklé fondy se svým složením ovšem podstatně liší. Zatímco Lichevní soud Hradec Králové (NAD č. 2966) sestává téměř výhradně ze samostatně vedených prvoinstančních trestních rejstříků a jim odpovídajících spisů, tak Lichevní soud Jičín (NAD č. 4134) obsahuje výlučně písemnosti druhoinstanční. Popsaná skutečnost je také důvodem značně rozdílné metráže (v případě Hradce Králové 1,66 běžných metrů spisového materiálu, v případě Jičína pouze 0,11 běžných metrů písemností).

⁹⁹ Rejstříky odvolání jsou i s indexy plně k dispozici z let 1898–1949, rejstříky stížností z let 1898–1906 a 1911–1949 (pro období let 1907–1909 se ke stížnostem nedochoval rejstřík ani index). Srov. SOA Zámorsk, AF Krajský soud Jičín, inv. č. 1425–1441, 1902–1916, knihy č. 582–598, 805–819.

1949, z dřívějšího období jsou ve fondu uloženy jen dva spisy (z let 1902 a 1905). Stížnosti Dl (od roku 1924 signované Ts) se z let 1898–1923 nedochovaly vůbec, ve čtvrtém manipulačním období jsou však s výjimkou let 1935–1936 zastoupeny každoročně.¹⁰⁰

Důležitou součástí druhoinstanční agendy představují odvolací spisy signatury Spo z let 1947–1948 (spolu s rejstříkem a indexem).¹⁰¹ Týkají se případů některých provinění proti národní cti, které s platností od 5. května 1947 převzaly od okresních národních výborů (do té doby příslušných k rozhodování o výši trestů podle tzv. malého retribučního dekretu) řádné okresní soudy. Počínaje dnem 2. dubna 1948 se okresním národním výborům pravomoc v trestání těchto provinění vrátila.¹⁰²

Případy projednávané od roku 1945 do 4. května 1947 a poté od 2. dubna 1948 až do konce roku mimořádným lidovým soudem při Krajském soudu Jičín podle tzv. velkého retribučního dekretu součástí fondu nejsou.¹⁰³ Spisový materiál, který se k nim váže, byl vzhledem ke své značné obsahové závažnosti již dříve vytríděn a přeřazen do samostatného archivního fondu.¹⁰⁴ Spisy k neuzavřeným případům, které v době od 5. května 1947 do 1. dubna 1948 převzal a v hlavním přelíčení projednal soud krajský, se staly součástí trestních spisů Tk a Hp. Odkazy na ně lze najít v příslušných trestních rejstřících a indexech. Kauzy, v nichž rozhodl mimořádný lidový soud, které se však posléze dostaly ke krajskému soudu z důvodu dalšího řízení (např. žádosti o milost, o přerušování výkonu trestu apod.) eviduje všeobecný rejstřík pro trestní věci jinam nezařazené Nt V, spisy se však až na jednotlivé výjimky nedochovaly.¹⁰⁵

Vězeňské záležitosti ve smyslu samostatné skupiny trestních písemností už od roku 1898 vedeny nebyly, z převážné míry tak zůstaly soustředěny pouze v tema-

¹⁰⁰ Archivovaných dokumentů k případům odvolání a stížností je v souhrnu ovšem mizivé množství, jsou uloženy pouze v šesti kartonech. Viz *tamtéž*, inv. č. 1676–1677, 2264–2270, 2273–2296, kar. č. 961, 2276–2280.

¹⁰¹ Srov. *tamtéž*, inv. č. 1909, 1911, knihy č. 812, 814. Odvolací spisy zabírají necelý jeden karton. *Tamtéž*, inv. č. 2271–2272, kar. č. 2279.

¹⁰² Srov. § 1 odst. 1 dekretu presidenta republiky č. 138/1945 Sb. ze dne 27. října 1945; dále čl. III odst. 1 zákona č. 246/1946 Sb. ze dne 19. prosince 1946; dále § 2 zákona č. 34/1948 Sb. ze dne 25. března 1948. U okresních soudů byly spisy k těmto případům evidovány pod značkou Sp.

¹⁰³ Srov. dekret presidenta republiky č. 16/1945 Sb. ze dne 19. června 1945; dále zákon č. 245/1946 Sb. ze dne 18. prosince 1946; dále zákon č. 33/1948 Sb. ze dne 25. března 1948.

¹⁰⁴ Archivní fond Mimořádný lidový soud Jičín (NAD č. 1386) obsahuje 122 kartonů trestních spisů signatury Ls, což odpovídá bezmála 15 běžným metrům spisového materiálu. V současné době se dokončuje jeho katalogizace.

¹⁰⁵ V rejstříku Nt V je těmto spisům v l. 1945–1947 vyhrazen zvláštní oddíl, v roce 1948 jsou zapsány v oddílu pro věci všeobecné. Srov. SOA Zámorsk, AF Krajský soud Jičín, inv. č. 1920, kniha č. 823.

ticky stejně zaměřené skupině spisů presidiálních. Mezi trestními spisy jinam nezařazenými s označením Nt XI jsou však ve fondu od roku 1939 uložena hlášení ústavního komisaře Ústavu pro mladistvé provinilce a choré vězně ve Valdicích u Jičína.¹⁰⁶⁾ Z let 1945–1947 se pod značkou Spp dochovaly spisy podmíněně propuštěných.¹⁰⁷⁾ Vězeňské knihy, jak již bylo zmíněno v předchozím textu, se nacházejí mezi úředními knihami evidenčními a správními, část jich byla zařazena i k registraturním pomůckám.¹⁰⁸⁾

2. Agenda pozemkových knih

Ve srovnání s vlastní soudní agendou se agenda pozemkových knih utvářela odlišně, proto je ve fondu uspořádána samostatně. Její vývoj lze s ohledem na vznik jednotného a ústředně organizovaného státního soudnictví v roce 1850 rozdělit do dvou základních časových úseků, a to na období před zakládáním nových pozemkových knih (1850–1872) a po něm (od roku 1872, přesněji řečeno od momentu platnosti směrnice k jejich zakládání). Za časový mezník mezi oběma obdobími je považován 15. únor 1872 coby den začátku platnosti nového knihovního zákona č. 95/1871 ř. z. a souvisejícího prováděcího nařízení.¹⁰⁹⁾ Zmíněný zákon dal vzniknout dvěma řadám knih, hlavním knihám, které začaly být zakládány teprve podle zemských předpisů z roku 1874, jež obecný knihovní zákon doplňovaly,¹¹⁰⁾ a sbírce listin, která se zaváděla hned od počátku platnosti knihovního zákona. Sbírkou listin byla vedena odděleně od knihovních žádostí označovaných

¹⁰⁶⁾ Součástí spisů Nt XI jsou některé dokumenty se signaturou Mln XI označující záležitosti mladistvých. Přiřazeny k nim byly také písemnosti signované I, II a III, které se Ústavu pro mladistvé provinilce a choré vězně ve Valdicích rovněž týkají. Jedná se o usnesení dozorcí rady ústavu ve věci podmíněných propuštění z trestu a uložení kárných trestů samovazby a dále o zápisy ze zasedání dozorcí rady, zprávy o činnosti, protokoly z úřednických konferencí a výroční zprávy. Pod značkou Nt XI 462/40 se nachází spis o útěku šesti trestanců v noci ze 7. na 8. srpna 1940. Srov. *tamtéž*, inv. č. 2361–2393, kar. č. 2337–2343.

¹⁰⁷⁾ *Tamtéž*, inv. č. 2399–2401, kar. č. 2344–2347.

¹⁰⁸⁾ K úředním knihám evidenčním byly připojeny protokoly vězňů (knihy popisu vězňů) z let 1921–1931 a 1933–1945 s indexy z let 1921–1939, dále protokoly trestanců z let 1930–1943 s indexy z let 1919–1939, a kniha proseb a stížností potrestaných. Mezi úředními knihami správními lze najít např. knihu rozkazů pro vězeňskou stráž. Srov. *tamtéž*, inv. č. 1221–1223, 1716–1728, knihy č. 378–380, 619–631. Registraturní pomůcky presidiální zahrnují presidiální deníky vězňů z let 1930–1948, registraturní pomůcky trestní seznamy podmíněně propuštěných z let 1921–1949 s indexy z let 1919–1949. *Tamtéž*, inv. č. 1460–1461, 1767–1770, 1932–1933, knihy č. 617–618, 670–673, 835–836.

¹⁰⁹⁾ Viz čl. I a V zákona č. 95/1871 ř. z. ze dne 25. července 1871 a § 44 prováděcího nařízení ministerstva spravedlnosti č. 5/1872 ř. z. ze dne 12. ledna 1872.

¹¹⁰⁾ Pro území Čech viz zákon č. 92/1874 ř. z. ze dne 5. prosince 1874.

signaturou VI a vnímaných jako součást agendy civilní. Pomůckou pro evidenci knihovních podání se od 15. února 1872 staly knihovní deníky.¹¹¹⁾

Nové pozemkové knihy zakládány podle zákona č. 95/1871 ř. z. vedly pro jednotlivé katastrální obce okresní soudy, které v roce 1850 převzaly z kanceláří velkostatků a magistrátů měst správu starých pozemkových knih, v jejichž zápisech, pokud nebyly uzavřeny, pokračovaly. Krajský soud Jičín vedl pozemkové knihy o nemovitostech svého městského obvodu a z doby před rokem 1850 uchovával ve své spisovně staré jičínské městské knihy.¹¹²⁾ V letech 1898–1937 byly uzavřené staré pozemkové knihy od všech soudů postupně staženy do Zemského archivu v Praze a po skončení druhé světové války přerozděleny a delimitovány do právě zformovaných státních archivů.¹¹³⁾ Nové pozemkové knihy vedené u Krajského soudu Jičín byly i se sbírkou listin patrně v roce 1936 odevzdány Okresnímu soudu Jičín, který jejich správu převzal.¹¹⁴⁾ V tamější spisovně zůstaly zřejmě uloženy až do doby, kdy byly předány Katastrálnímu úřadu pro Královéhradecký kraj.¹¹⁵⁾ Staré

¹¹¹⁾ Podrobněji J. Čoupková – L. Hobzová, *Fondy*, s. 73–74, 78. Dále srov. *Metodické návody*, s. 247, 261–262.

¹¹²⁾ Popsaná skutečnost vyplývá mimo jiné ze záznamů o zápůjčkách starých pozemkových městských knih, které poskytoval Krajský soud Jičín Archivu země České. Srov. SOA Zámorsk, AF Krajský soud Jičín, sign. Pres 19/1934, inv. č. 1949, kar. č. 1097; dále sign. Pres 19/1935, inv. č. 1950, kar. č. 1113 a jiné.

¹¹³⁾ Viz Zdeněk Bičík, *Pozemkové knihy*. In: Státní archiv v Zámorsku. Průvodce po archivních fondech, Praha 1965, s. 141–148. Staré pozemkové knihy založené před účinností zákona č. 95/1871 ř. z. a vedené původně správami velkostatků nebo městskými úřady a následně okresními soudy jsou uspořádány podle jednotlivých soudních okresů a tvoří Sbírkou pozemkových knih Východočeského kraje (NAD č. 192). Některé z nich byly vráceny ke svým původcům a jsou uloženy ve fondech velkostatků, v archivech měst a ve fondech okresních soudů.

¹¹⁴⁾ Uvedená změna je v obecné rovině zaznamenána v návodu pro zpracování fondů krajských soudů, z dochovaného spisového materiálu Krajského soudu Jičín se ji však potvrdit nepodařilo. V souvislosti s převodem, který měl proběhnout v roce 1936, zmiňovaný návod uvádí, že hlavní pozemkové knihy o nemovitostech měst, v nichž měly krajské soudy svá sídla, převzaly od většiny krajských soudů místně příslušné soudy okresní. Výjimku tvořily pouze krajské soudy v Praze, Brně a Opavě, kterým zůstalo vedení pozemkových knih jejich vlastních městských obvodů nadále a u nichž byla uložena též pozemkoknižní agenda bývalých desk zemských, popř. knihy železniční nebo jiné (pozemkové knihy těchto tří soudů převzaly okresní soudy až podle § 37 zákona č. 319/48 Sb., o zlidovění soudnictví, ze dne 22. prosince 1948). Z důvodu převodu pozemkových knih k okresním soudům proto metodický návod s uložením pozemkoknižní agendy z období od zakládání nových knih pozemkových ve fondech krajských soudů vůbec nepočítal a její zpracování přesunul do fondů soudů okresních. Srov. *Metodické návody*, s. 262.

¹¹⁵⁾ Pozemkové knihy byly přemístěny nejprve na katastrální pracoviště v Jičíně, pravděpodobně v roce 2012 byly převezeny do spisovny katastrálního úřadu v Hradci Králové.

ani nové pozemkové knihy o nemovitostech obvodu města Jičín proto součástí archivního fondu Krajský soud Jičín nejsou. Ke svému původci se počátkem tohoto tisíciletí vrátila v ucelené podobě pouze sbírka listin k pozemkovým knihám, která dnes tvoří nejcennější část pozemkoknižní agendy fondu.¹¹⁶⁾

Sbírka listin pochází z let 1872–1929 a je svázaná podle ročníků do sto osmi knih.¹¹⁷⁾ Najdeme v ní smlouvy trhové, pachtovní či dlužní, smlouvy svatební, manželské nebo o vdovském zajištění, smlouvy postupní a dědické, předací či darovací a rovněž protokoly o poslední vůli. V hojné míře jsou v ní zastoupeny také dlužní úpisy, kvitance, úvěrní nebo odevzdací listiny, výkazy nedoplatků a platební rozkazy. Přílohy bývají rovněž křestní, oddací a úmrtní listy, snímky z katastrálních map, výpisy z firemních rejstříků, soudní rozhodnutí nebo jiné dokumenty. Vyhledávání jednotlivých listin podle záznamů v knihovních denících, které jsou k dispozici z let 1872–1936, je však až do roku 1897 složité. Číselné rozsahy knihovních deníků a jednotlivých ročníků sbírky listin se neshodují, pořadová čísla v knihovních denících číslům listin neodpovídají. Listiny ve sbírce jsou řazeny podle svých vlastních pořadových čísel doplněných pořadovými čísly záznamů v civilních podacích protokolech, pod nimiž byly dané záležitosti vedeny. Pořadová čísla záznamů v civilních podacích protokolech bývají uváděna také na hřbetu jednotlivých ročníků sbírky listin a charakterizují tak jejich rozsah. Vzhledem k tomu, že se zapisovala i do knihovních deníků, je při vyhledávání nevhodnější orientovat se podle nich. Změna nastává až od 1. ledna 1898 v souvislosti se změnou evidence knihovní agendy a novými předpisy ve spisové službě. Číslo knihovního deníku se od této doby stává jediným evidenčním číslem knihovních podání, zaznamenávalo se do pozemkových knih a listiny ve sbírce začaly být řazeny podle něho. Číslo listin se s pořadovými čísly záznamů v knihovních denících dostala do souladu a na hřbetech jednotlivých ročníků sbírky listin nahradila dřívější údaje z civilních podacích protokolů.¹¹⁸⁾

¹¹⁶⁾ Sbírka listin se součástí fondu stala v říjnu 2009, kdy ji delimitoval Státní okresní archiv Jičín. Knihovní deníky byly do fondu převzaty už v roce 1966 z bývalé krajské soudní spisovny. Srov. SOA v Zámruku, spisovna, list fondu k NAD č. 205; dále kniha přírůstků a úbytků I. oddělení z let 1983 až 2012 (přírůstek č. 114/2009).

¹¹⁷⁾ Srov. SOA Zámruku, AF Krajský soud Jičín, inv. č. 2402–2509, knihy č. 838–945.

¹¹⁸⁾ Číselný rozsah uváděný na hřbetech jednotlivých ročníků sbírky listin ovšem mnohdy neodpovídá jejich vlastnímu obsahu, několik prvních či posledních listin občas chybí, jejich pořadí bývá na některých místech přeházené. Popsané prohřešky jsou nejvíce patrné u ročníku 1906, na jehož dvou svazcích je uveden číselný rozsah 1–180 a 181–406, zatímco ve skutečnosti jsou v něm svázané listiny s čísly 1–177 a 182–403. U ročníků 1902, 1909, 1915, 1917 a 1925 zcela chybí první listina, začínají tak až od pořadového čísla 2. Obdobně jsou v roce 1911 svázané listiny až od pořadového čísla 3, v roce 1927 od pořadového čísla 4 a v roce 1920 dokonce až od pořadového čísla 6. K uvedeným nesrovnalostem došlo zřejmě při vazbě.

3. Agenda firemní

Firemní agenda nesporného charakteru se ve srovnání s vlastní soudní agendou vyvíjela rovněž odlišně, proto je i ona vyčleněna do samostatné části. V její historii lze vysledovat několik časových mezníků, písemnosti jsou však uspořádány výlučně chronologicky bez rozdělení do manipulačních období. Rozlišují se pouze na věci do rejstříků zapsané a věci do rejstříků nezapsané.

3.1. Věci firemní do rejstříků zapsané

Firemní rejstříky představují z hlediska historického vývoje firem zásadní informační zdroj. Jejich vznik se váže k roku 1863, do té doby byla podání v nesporných firemních věcech u krajských soudů coby soudů obchodních zapisována do obchodního protokolu, který však až do roku 1857 vedly soudy nejednotně a pod různými názvy.¹¹⁹⁾ Ve fondu Krajského soudu Jičín je takovýto protokol i s indexem dochován z let 1850–1856.¹²⁰⁾

Obchodní rejstřík zavedený od 1. července 1863 měl jednotnou úpravu a přesně vymezená pravidla záznamů.¹²¹⁾ Byl rozdělen do dvou samostatných oddělení, na rejstřík firem kupců jednotlivců (*Einzel Firmen*) a na rejstřík firem společenských, do něhož se zaznamenávaly obchodní společnosti (*Gesellschafts Firmen*). Spisové značky obou oddělení, Einz a Ges, vycházely z původních německých názvů, postupem doby však byly nahrazeny českými zkratkami Jedn a Spol, místo nichž se od roku 1924 začal používat tvar Jd a Sp.¹²²⁾ Do rejstříku o dvou odděleních se nové firmy zapisovaly do června 1906, poté ho vystřídal obchodní rejstřík nový, složený ze tří oddílů. Pod spisovou značkou Rg A (*Register Abteilung A*) se do něho zaznamenávaly firmy jednotlivců, veřejných a komanditních společností, pod signaturou Rg B firmy akciových společností a komanditních společností na akcie a pod označením Rg C firmy společností s ručením omezeným (= omezeným).¹²³⁾ Od roku 1924 se podoba značek ustálila na písmenech A, B, C.

Vedle obchodního rejstříku byl od 17. května 1873 zaveden ještě rejstřík společenstevní, určený pro evidenci výrobních a hospodářských společenstev neboli družstev (*Genossenschafts Firmen*).¹²⁴⁾ Jeho původní označení mělo podobu zkratky

¹¹⁹⁾ Ke sjednocení obsahu došlo až v důsledku nařízení ministrů spravedlnosti a obchodu č. 168/1857 ř. z. ze dne 16. září 1857. Podrobněji V. Šolle, *Počátky*, SAP, 21, s. 130. Dále též *Metodické návody*, s. 263.

¹²⁰⁾ Srov. SOA Zámruku, AF Krajský soud Jičín, inv. č. 2575, kniha č. 1011.

¹²¹⁾ Viz zákon č. 1/1863 ř. z. ze dne 17. prosince 1862 a nařízení č. 27/1863 ř. z. ze dne 9. března 1863.

¹²²⁾ Srov. *Justiční správa*, s. 110. Dále *Metodické návody*, s. 264.

¹²³⁾ Viz nařízení ministerstva spravedlnosti a obchodu č. 89/1906 ř. z. ze dne 26. dubna 1906. Do nového obchodního rejstříku se vkládaly firmy, jejichž zápis byl navržen po 14. červnu 1906. U firem, které byly zapsány dříve, se pokračovalo v záznamech starého obchodního rejstříku. Živnosti se zaznamenávaly do živnostenských rejstříků vedených u příslušných okresních úřadů.

Gen, popř. Společen nebo Spl, od roku 1924 se používal tvar Dr. Od 1. února 1949 převzaly vedení obchodního i společenstevního rejstříku okresní soudy v sídle krajských soudů podle nové územní organizace.¹²⁵⁾ Ty také postupně prováděly výmazy firem a společenstev zaniklých, resp. zrušených podle zákona č. 22/1948 Sb., a převody těch, které splňovaly dané podmínky, do podnikového rejstříku vytvořeného zákonem č. 100/1950 Sb. Přesné datum zrušení obchodního a společenstevního rejstříku mělo být stanoveno dodatečně vládním nařízením.¹²⁶⁾

Ve fondu Krajského soudu Jičín se obchodní i společenstevní rejstřík zachoval v úplnosti, jednotlivé svazky na sebe plynule chronologicky navazují. Signaturou Jd jsou označeny tři díly obchodního rejstříku (Jd I–III), značkou Sp dva (Sp I, II), písmenem A sedm (A I–VII) a písmeny B a C po jednom (B I a C I). Společenstevní rejstřík má svazků patnáct (Dr. I–XV).¹²⁷⁾ Firmy a společenstva zapsané v rejstřících je možné vyhledat pomocí indexů, údaje v nich však nemusí být vždy spolehlivé. Některé firmy a společenstva v indexech zaznamenány nejsou, odkazy bývají občas chybné.¹²⁸⁾ Kromě odpovídajícího svazku daného rejstříku ukazují vždy na číslo folia, na němž je uveden první záznam o konkrétní firmě (společenstvu). Tato zásada byla přeneseně uplatněna pro stanovení číselného a časového rozsahu jednotlivých svazků.¹²⁹⁾ Poslední, sedmý svazek obchodního rejstříku A končí až zápisem ze dne 30. září 1950, podobně jako patnáctý svazek společenstevního rejstříku Dr, jehož závěrečný záznam pochází z 19. září 1950. Ačkoliv byl patnáctý svazek rejstříku Dr založen až po 1. únoru 1949, tedy v době, kdy jeho vedení náleželo již do kompetence Okresního soudu Hradec Králové, byl ve fondu Krajského soudu Jičín i s odpovídajícími spisy ponechán z důvodu zachování celistvosti firemní agendy. V několika posledních svazcích obchodního i společen-

¹²⁴⁾ Viz zákon č. 70/1873 ř. z. ze dne 9. dubna 1873 a nařízení č. 71/1873 ř. z. ze dne 14. května 1873.

¹²⁵⁾ Viz § 38 zákona č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, ze dne 22. prosince 1948.

¹²⁶⁾ Viz § 13, odst. 3 zákona č. 100/1950 Sb., o podnikovém rejstříku, ze dne 13. července 1950. Dále srov. *Metodické návody*, s. 264–265.

¹²⁷⁾ Srov. SOA Zámorsk, AF Krajský soud Jičín, inv. č. 2576–2589 a 2597–2612, knihy č. 1012–1025 a 1033–1048.

¹²⁸⁾ Pokud firma (společenstvo) v indexu uvedena není, lze ji hledat přímo v rejstříku podle data vzniku. K zápisu docházelo obvykle do dvou let od data vzniku, někdy i později. V indexech k obchodním a společenstevním rejstříkům jsou firmy řazeny podle svého názvu, společenstva podle místa svého sídla.

¹²⁹⁾ Časový rozsah jednotlivých svazků je dán vždy dnem prvního záznamu o první firmě (společenstvu) zapsané v příslušném svazku a dnem prvního záznamu o poslední firmě zapsané v tomto svazku. V pořadí další záznamy vztahující se k již zapsaným firmám inventář nezohledňuje. Stejný princip platí i pro číselný rozsah. Číslo posledního folia odpovídá vždy pouze tomu číslu, na němž je uveden první záznam o poslední firmě zapsané v daném svazku. Celkový počet folií je podchyten v charakteristice jednotlivých svazků coby úředních knih.

stevního rejstříku už se nacházejí také odkazy na spisové značky Pn, Pk, Dz, Db, Do a Dp, pod nimiž byly nevyřazené firmy od léta 1950 postupně převáděny do podnikového rejstříku (jakožto národní nebo komunální podniky a zemědělská, bytová nebo jiná družstva).¹³⁰⁾ Odkazy na tyto značky obsahují také indexy.

Firemní spisy poskytují v návaznosti na rejstříky podrobnější údaje o obchodních firmách a společenstvech. Ve fondu jsou uloženy ve 246 kartonech.¹³¹⁾ Jejich spisová značka je složena z abecedního označení příslušného rejstříku, římské číslice určující pořadové číslo konkrétního svazku, a čísla folia, na němž je o nich uveden první záznam. Pro potřeby inventáře je u některých spisů signatur Jd I a Jd II číslo folia doplněno malým písmenem a (např. Jd II/326a).¹³²⁾ Časové rozsahy jednotlivých kartonů, v nichž se spisy nalézají, jsou v případě značek A VI, A VII, B I a C I na několika místech inventáře rozšířeny o údaje v kulaté závorce.¹³³⁾ S ohledem na historický vývoj je potřeba upozornit na skutečnost, že mezi spisy signatury Dr se nacházejí také písemnosti společenstev ze soudního okresu Hořice, který byl s účinností od 1. května 1941 převeden do obvodu Krajského soudu Hradec Králové. Ačkoliv tímto převodem spisy získaly novou, hradeckou signaturu, byly Krajskému soudu Jičín vráceny a ve fondu zůstaly uloženy pod svou původní značkou.

Podle téhož principu se součástí fondu staly spisy převzaté od německého úředního soudu v Trutnově vztahující se k firmám, jež v době obsazení československého pohraničí v říjnu 1938 krajský soud v Jičíně v žádném firemním rejstříku nevedl a po ukončení druhé světové války nebyly do žádného firemního rejstříku

¹³⁰⁾ Viz § 1, odst. 1 a § 13, odst. 1, 2 zákona č. 100/1950 Sb.

¹³¹⁾ Srov. SOA Zámorsk, AF Krajský soud Jičín, inv. č. 2615–2643, kar. č. 2348–2593.

¹³²⁾ Zápis v tomto tvaru znamená, že se na jednom foliu nacházejí dva první zápisy o dvou různých firmách, přičemž firma označená písmenem „a“ byla zapsána až jako druhá v pořadí. Rozlišení spisů pomocí písmene „a“ není původní, bylo vytvořeno dodatečně až v době pořádání fondu. Úředníci krajského soudu spisový materiál takto nerozlišovali, a pokud byly dvě různé firmy zapsány na jednom foliu, měly jejich spisy signaturu stejnou. Z tohoto důvodu nelze odkaz na spisovou značku doplněnou písmenem „a“ najít ani v indexech.

¹³³⁾ Časový údaj v kulaté závorce se v inventáři nachází tehdy, pokud byla firma, k níž jsou spisy dochovány, poprvé zapsána do obchodního rejstříku německého úředního soudu v Trutnově a do obchodního rejstříku krajského soudu v Jičíně pouze přenesena. Datum v závorce v těchto případech označuje den, kdy byl proveden zápis do rejstříku úředního soudu, datum bez závorky pak den zápisu uskutečněný do rejstříku krajského soudu. Mezi oběma daty může být až několikaletý rozdíl. Vzhledem k tomu, že u některých záznamů rejstříku A VII není datum zápisu provedeného u krajského soudu podchyceno a je v nich zaznamenáno pouze datum zápisu u úředního soudu, jsou v inventáři některá data týkající se časového rozsahu kartonů uvedena pouze v kulaté závorce.

¹³⁴⁾ V rejstřících Krajského soudu Jičín nebyly tyto firmy buď nikdy zapsány, nebo ještě před obsazením pohraničí zanikly a proběhl jejich výmaz. Po osvobození nebyly do firemních rejstříků přeneseny jednak z důvodu své likvidace nebo předpokládaného včlenění do nově vznikajících ná-

přeneseny.¹³⁴ Jedná se o spisy firem zapsaných v obchodním rejstříku jednotlivců s označením HR A, popř. 1 HR A (*Handelsregister A*), spisy firem zaznamenaných v obchodním rejstříku společností značky HR B, popř. 1 HR B (*Handelsregister B*) a dva spisy výrobních a hospodářských společenstev (družstev) zanesených ve společenstevním rejstříku signatury GnR, popř. 1 GnR (*Genossenschaftsregister*). Rejstříky k těmto spisům se nedochovaly, v inventáři jsou proto spisy jednotlivě rozepsány. Nacházejí se ve dvou kartonech.¹³⁵

Doplňující spisový materiál k firemním spisům je obsažen v přílohách, které byly u krajských soudů vedeny a označovány samostatně, nezávisle na čísle spisu, k němuž se vztahovaly, avšak s odkazem na něj.¹³⁶ Ukládaly se do sbírek a zapisovaly do knih příloh. Vzhledem k tomu, že se až na jedinou výjimku knihy příloh ve fondu Krajského soudu Jičín nevyskytují, byly přílohy v průběhu pořádacích prací přiřazeny přímo ke spisům, k nimž patřily. Samostatně, v pěti kartonech, zůstaly uloženy pouze ty přílohy, k nimž se spis nedochoval.¹³⁷ Lze v nich nalézt stanovы firem, smlouvy zakládací a smlouvy je pozměňující, smlouvy kupní, svatební, schvalovací listiny nebo jiné podobné dokumenty.

3.2 Věci firemní do rejstříků nezapsané

Podání v nesporných firemních věcech, jejichž výsledkem nebyl zápis do firemního rejstříku, byla zpočátku evidována v civilním podacím protokolu a neměla jednotné označení.¹³⁸ Od roku 1898 se zaznamenávala do firemního deníku, který se ve fondu zachoval v kompletní řadě z let 1898–1948. Podle jeho jednotlivých ročníků jsou chronologicky pod označením Firm seřazeny i odpovídající spisy. Pocházejí z let 1922–1949 a jsou uloženy v jedenácti kartonech.¹³⁹ Jejich obsah tvoří převážně sběrné spisy.¹⁴⁰

rodních podniků. Pokud německý úřední soud v Trutnově vedl spisy k firmě, kterou Krajský soud Jičín v některém ze svých rejstříků v době obsazení pohraničí evidoval, byly po ukončení druhé světové války její spisy zařazeny k původnímu spisovému materiálu coby jeho nedílná součást. Pokud vedl spisy k firmě, která dříve existovala, ještě před říjnem 1938 však zanikla, nachází se na složce odkaz na původní signaturu firemního spisu krajského soudu v Jičíně.

¹³⁵ Srov. SOA Zámorsk, AF Krajský soud Jičín, inv. č. 2644–2646, kar. č. 2594–2595.

¹³⁶ Odkaz na číslo přílohy je někdy zaznamenán přímo ve firemních rejstřících, není to však pravidlem. V případě Krajského soudu Jičín bývá zapsán obvykle modrou barvou, čímž se liší od ostatního, většinou černě psaného textu.

¹³⁷ Pro usnadnění vyhledávání je v inventáři u čísla každé přílohy uvedeno v kulaté závorce také číslo firemního spisu, k němuž se příloha vztahuje. Srov. SOA Zámorsk, AF Krajský soud Jičín, inv. č. 2648–2666, kar. č. 2596–2600. Kniha příloh byla do fondu zařazena dodatečně. Viz *tamtéž*, inv. č. 2647, kniha č. 1050a.

¹³⁸ Srov. *Metodické návody*, s. 264.

¹³⁹ Srov. SOA Zámorsk, AF Krajský soud Jičín, inv. č. 2708, kar. č. 2601–2611.

4. Osobní spisy zaměstnanců

Do samostatné části fondu byly osobní spisy zaměstnanců vyděleny z důvodu jejich pozdního převzetí archivem v době, kdy byly již dvě třetiny spisového materiálu krajského soudu inventarizovány a presidiální spisy, k nimž by podle svých spisových značek měly patřit, uzavřeny.¹⁴¹ S ohledem na charakter dochovaných písemností byly osobní spisy rozděleny do dvou skupin. První skupina je vymezená léty 1850–1923 a zabírá pouhý 1 cm úložného prostoru. Týká se pouze písmene N a sestává ze starých osobních spisů zaměstnanců krajského soudu a příslušných soudů okresních, které se dochovaly buď ve formě osobního výkazu (*Personal-Standesausweis*), jenž má obvykle podobu dvojlistu se jménem, údajem o narození, popř. náboženském vyznání a záznamy o vykonané službě u soudu, anebo ve formě obsáhlejšího dobrozdání o kvalifikaci (*Gutachten über die Qualifikation*). Signaturami tyto dokumenty označeny nejsou, jejich časový rozsah byl stanoven podle datace záznamů. Druhá skupina osobních spisů je podstatně rozsáhlejší, nachází se v jednapadesáti kartonech a vztahuje se k letům 1925–1948 (1953).¹⁴² Tvoří ji osobní spisy a výkazy zaměstnanců krajského a podřízených okresních soudů, a to nejen soudců, právních praktikantů, auskultantů (právních čekatelů), soudních oficiálů, zřízenců a kancelářských pracovníků (revidentů, oficiálů, oficiantů, asistentů a pomocných úředníků), ale i dozorců vězňů a příslušníků vězeňské stráže. Spisy jsou seřazeny abecedně, přičemž k jedné a téže osobě může být dochováno více dílčích spisů.¹⁴³ Kromě údajů o pracovním poměru obsahují někdy také záznamy o kárných či disciplinárních řízeních.

¹⁴⁰ Hlavní součástí sběrných spisů jsou žádosti ve věcech firemních (např. o firemní výpisy, o zápis nových majitelů, o výmazy firem apod.), dále výkazy o změnách ve stavu protokolovaných firem, seznamy nevymazaných firem, seznamy poplatníků zasílané berní správou a výkazy ve věcech příznání či vyměření daní. Menší část dochované agendy tvoří stížnosti proti odmítnutí zápisu do některého z firemních rejstříků. Mezi sběrnými spisy nalézt také písemnosti týkající se revizí (např. seznamy revizorů sestavované podle ustanovení §§ 4 a 5 vládního nařízení č. 147/1922 Sb., dokumenty o ustanovení nebo výmazu revizorů družstev, seznamy neprovedených revizí u družstev apod.).

¹⁴¹ Archivní fond Krajského soudu Jičín se po této stránce liší od fondu Krajského soudu Hradec Králové, v němž osobní spisy zaměstnanců tvoří součást presidiálních spisů posledního manipulačního období.

¹⁴² Časový rozsah druhé skupiny osobních spisů byl stanoven podle letopočtů uvedených v rámci signatur na spisech, nikoliv podle datace jednotlivých záznamů uvnitř spisů (ty v některých případech přesahují vymezenou časovou hranici o dvě až tři desítky let). Srov. SOA Zámorsk, AF Krajský soud Jičín, inv. č. 2710, kar. č. 2612–2662.

¹⁴³ Některé z dílčích spisů byly založeny až po 1. únoru 1949 (nejmladší z nich pocházejí až z roku 1953), měly by tedy správně patřit už do fondů krajských soudů jiných. Ve fondu Krajského soudu Jičín byly ponechány tehdy, pokud existoval rozsáhlý osobní spis, k němuž mohly být přiřazeny.

ZÁVĚR

Přes veškerou snahu o podání co nejucelenější informace o písemnostech bývalého krajského soudu v Jičíně zůstává tento příspěvek pouhým nástinem písemného bohatství, které archivní fond obsahuje. Ve stávající podobě snad může alespoň přispět k základní orientaci v územním vývoji jičínského soudního obvodu a k pochopení způsobu vedení agendy vyřizované krajskými a krajskými soudy v daném období. Pro širší badatelskou veřejnost může být navíc inspirací, co vše lze ve fondu hledat a nalézt. Do jaké míry však bude pomůckou pro samotné archiváře při pořádání fondů tohoto typu po zavedení nových metodických pravidel, zůstává otázkou.

ZUSAMMENFASSUNG

DAS BEZIRKSGERICHT JIČÍN UND DIE MÖGLICHKEITEN SEINER NUTZUNG FÜR DIE FORSCHUNG

In den Jahren 1850 bis 1949 war Ostböhmen in drei Landesgerichtskreise aufgeteilt, die ihre Sitze in Jičín, Hradec Králové, Vysoké Mýto (bis zum 25. Mai 1855) und in Chrudim (ab dem 26. Mai 1855) hatten. Die stärksten territorialen Veränderungen geschahen im Bezirksgerechtskreis Jičín infolge der Neuorganisierung des Gerichtswesens im Jahre 1855 und infolge des Münchner Diktats im Jahre 1938. Dieser Kreis ist von den oben genannten dreien auch der einzige, dessen Gerichtsdistrikt am 31. Januar 1949 vollkommen verschwunden ist. Trotz dieser Tatsachen ist die Agenda des Bezirksgerechts Jičín bis heutzutage in relativ abgerundeter Form im Umfang von 353,50 laufenden Metern erhalten geblieben und bietet eine wertvolle Informationsquelle für Historiker und die forschende Öffentlichkeit.

Die auf uns gekommenen Archivalien bestehen von ihrem Charakter her aus drei grundsätzlichen Teilen. Der erste Teil umfasst Schriftstücke der eigentlichen Gerichtsagenda, der zweite stellt die Grundbuchagenda dar und der dritte die Firmenagenda. Die Schriftstücke, die zur eigentlichen Gerichtsagenda gehören, machen vier Fünftel des gesamten archivierten Materialfonds aus. In Anbetracht der historischen Entwicklung sind sie in vier Manipulationszeiträume sortiert und bestehen aus Amtsbüchern und Aktenmaterial, das je nach Art der behandelten Agenda unterteilt wird in Präsidiales, Ziviles und Strafrechtliches. Der inhaltlichen Seite der einzelnen Textarten sind in der Arbeit eigenständige Kapitel gewidmet. Die präsidialen Schriftstücke bilden 20% der eigentlichen Gerichtsagenda. Die Arbeit analysiert eingehend mehrere Systeme ihrer thematischen Gliederung, die noch aus der Zeit vor dem Jahr 1898, als für ihre Ablage in der Gerichtsregistratur allgemeingültige verbindliche Vorschriften festgelegt waren, erhalten geblieben ist. Die den Zivil-

und Strafrechtsakten gewidmeten Kapitel beschreiben detailliert die einzelnen Gruppen der archivierten, in der ersten und zweiten Instanz behandelten Schriftstücke und machen auf diejenigen aufmerksam, die durch ihre Bedeutung oder die Art der Kennzeichnung herausstechen. Die Strafrechtsakten stellen 52% der eigentlichen Gerichtsagenda dar. Und dies trotz der Absenz der meisten der Akten der zweiten Instanz, welche nicht erhalten geblieben sind. Der zweite Teil des Fonds umfasst vor allem Urkundensammlungen zu den Grundbüchern über die Immobilien im Kreis der Stadt Jičín, die aus den Jahren 1872–1929 stammen und in einhundertacht Bände gebunden sind. Die eigentlichen Grundbücher über die Immobilien des Stadtkreises Jičín sind nicht Bestandteil des Fonds. Die alten Grundbücher bilden einen eigenständigen Archivfond, und die neuen, nach Gesetz 95/1871 RGBl. angelegten Grundbüchern wurden vom Katasteramt für den Bezirk Hradec Králové in Verwaltung genommen. Beim dritten Teil des Fonds ist die Aufmerksamkeit vor allem auf die Beschreibung der einzelnen Arten der erhaltenen Firmenregister und die ihnen entsprechenden Akten und Anlagen gerichtet. Atypisch sind diejenigen Akten, die von dem deutschen Amtsgericht in Trutnov übernommen worden sind, und sich auf Firmen beziehen, die das Bezirksgericht in Jičín zur Zeit der Besetzung des tschechoslowakischen Grenzgebiets im Oktober 1938 in keinem der Firmenregister führte, und die nach Kriegsende in keinerlei Firmenregister übertragen worden sind. Diese drei Grundteile der erhaltenen Schriftstücke des Fonds sind ergänzt durch Personalakten von Angestellten, welche wegen ihrer späteren Aufnahme in die

■ Překlad Artlingua, a.s.

SUMMARY

JIČÍN REGIONAL COURT AND ITS POTENTIAL RESEARCH USE

In the years 1850–1949, East Bohemia was divided into three provincial/regional court districts (Landes-/Kreisgerichte) based in Jičín, Hradec Králové, Vysoké Mýto (until 25 May 1855) and Chrudim (from 26 May 1855). The territory of the Jičín Regional Court was affected most significantly by the territorial changes resulting from the new judicial organisation in 1855 and the Munich Agreement in 1938. Of the aforementioned trio it is also the only one whose judicial district was completely dissolved on 31 January 1949. Despite these facts, the agenda of the Jičín Regional Court has been preserved to this day in a relatively compact form spanning 353.50 linear metres and offering a valuable source of information for historians and the scholarly public.

The preserved archival materials are divided up into three main sections based on their nature. The first comprises written materials of its own judicial agenda, the second the land register agenda, and the third the corporate agenda. Written materials falling under the own judicial agenda represent four fifths of all archival material in the fonds. With regard for historical development, they are divided into four periods and consist of official books and file materials, which based on the agenda being dealt with are subdivided into presiding, civil and criminal. Separate chapters are devoted to the content of the various categories. Presiding materials comprise 20% of the own judicial agenda. The text analyses in detail several systems of the thematic breakdown thereof, which has been preserved from the period before 1898, when the generally binding regulations for filing in the court registry were established. The chapters dealing with the civil and criminal files describe in detail the individual groups of archived written materials dealt with in the first and second instance and point out those that stand out in their significance or method. Criminal files represent 52% of the judicial agenda. This despite the absence of the vast majority of second-instance files, which were not preserved. The second part of the fonds comprises primarily a collection of documents for land registers on real estate in the city of Jičín district, which comes from the years 1872–1929 and is bound into one hundred eight volumes. The land register books themselves on the real estate in the Jičín municipal district is not part of the collection. The old land registers form a separate archival fonds, while the new land registers established under Act No. 95/1871 were placed under the administration of the Cadastre Office for the Hradec Králové Region. In the third part of the fonds, attention is focused primarily on describing individual types of preserved company registers and the corresponding files and appendices. The files taken from the German official court in Trutnov are atypical, relating to companies that the Regional Court in Jičín did not have in any corporate register when the Czechoslovakian border lands were occupied in October 1938 and which were not transferred into any corporate register after the war ended. These three basic parts of the preserved written materials are supplemented by the personal employee files, which were separated out into a separate section as a result of their late receipt into archival care.

■ Překlad Artlingua, a.s.